

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1652-1663**

Sectio I. De primo Decalogi Præcepto, Receptiores absque lite Sententiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80586](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80586)

2 Theologie Moralis. Lib. XXVIII.

Religionis essentiam. Agam de Oratione in communi, de speciali Oratione, seu de Horarum Canoniarum priuata recitatione, de Oratione publica Chori. De Adoratione, ac denique de vitiis Religionis contrariis.

SECTIO PRIM A.

De Primo Decalogi Præcepto Receptiores absque lite Sententia.

CAPVT I.

De virtutis Religionis essentia.

1
Vnde nam dicitur Religio.

QUOR de Virtute Religionis, qua moruemur Deo cultum debitum (qui est primi præcepti huius scopus) exhibere. Hæc virtus nomine Religionis appellatur à quædam, quia ea, quæ in Dei cultum cedunt relegata sunt ac separata ab vñu communi. Alij asserunt, dici à *relegendo*, quia sæpe relegenda, ac resoluenda sunt, quæ ab Dei cultum pertinent. Alij existimant, à *reeligendo*, quia iterum Deum eligimus, quem peccando reieceramus. Lactantium sequor, qui l. 4. de vera sapient. c. 28. docet, Religionis nomen à *religando* derivari, quia Religionem Deo vnimur, ac religamur, lege D. Augustinum l. 1. de vera relig. c. ult.

2
Religionis definitio.

Religio est Virtus moralis, quæ Deo tanquam omnium Creatori, ac Domino debitum cultum, & honorem exhibet. Est Virtus, quia eius obiectum, & materia circa quam versatur, est cultus Deo debitus, quæ est valde Honestati, rationique conformis. Est virtus moralis, & non Theologica, quia non respicit Deum, vt immediatè obiectum, sed eius cultum, & reuerentiã. Omnes Doctores, cum D. Thom. 2. 2. quæst. 81. art. 4.

3
Religionis obiectum,

Dens nõ est proximè Religionis obiectum, sed remotè quodammodo, & indirectè, diciturq; Obiectum Cui. Obiectum verò materiale huius virtutis sũt actiones humane, quibus referimus honore, ac reuerentiã Deo: & cõprehenduntur nomine diuini cultus, quia in virtutibus moralibus iudè actus externi, qui ab internis fiunt, secundũ se sũpti, & vt priores in ordine intentionis sunt taliũ virtutũ materia. Obiectum autem formale Religionis est, reddere Deo cultũ debitũ; quia munus iustitiæ est reddere debitũ. Religio autem est pars potestatiua iustitiæ. Quoniã autem duplex est debitũ legale, & morale, debitũ Religionis propriè est morale, fundatur enim in honestate virtutis, quod prius est debito legali. Sum. 2. de Rel. l. c. 3. 7. Caiet. 2. 2. q. 81. a. 2. 3. 4. & 5. Filliuc. tract. 23. cap. 1. q. 2. Lessi. l. 1. cap. 36. num. 10. Becan. 2. 2. quæst. 81. quæst. 2.

4
Quomodo Religio ab aliis virtutibus distinguitur.

Religio distinguitur ab aliis virtutibus, quæ hominẽ rectè cõponunt in se ipso, seu nõ ad alterũ, vt à Tẽperatiã, Fortitudinẽ. Distinguitur etiã ab omnib. ijs, quæ hominẽ disponũt in officiis ad proximũ, vt à misericordiã & iustitiã particulari. Quia Religio disponit hominẽ ad Deũ. Distinguitur præterea à virtutibus Theologicis A. Fide quidẽ quia Fides est virtus intellectus, Religio affectus, sæpẽ tamen Fides vocatur Religio, quia est Religionis fundamẽtũ, ac regula. A. spe, & Charitate, quia hæc virtutes immediatè attingũt ipsũ Deũ tanquã proprium obiectum

Religio verò nõ versatur immediatè circa Deũ sed circa Dei cultum, id est circa signa interna, vel externa, quibus Deus honoratur, & colitur. Sylui. 1. 2. q. 81. a. 2. Suar. l. 3. c. 1. n. 2. Lessi. l. 1. c. 36. du. 2. n. 7. Filliuc. tr. 23. c. 1. q. 4. Becan. 2. 2. q. 81. q. 1.

Omnes actus omnium virtutum aliquo modo possũt ad Religionis virtutẽ spectare, quatenus ab ea imperari possunt, seu in cultum, & gloriam Dei referri. Quia cũ homo est rectè affectus per Religionem erga gloriam, & cultum Dei potest facile excitari ad exercendos actus aliarũ virtutum in eum finẽ, vt gloriam Deo asserant. Proprii autẽ illi sũt Religionis actus, seu ab ea proximè dicuntur, qui peculiariter continet quãdam subiectionẽ creaturæ erga Deũ supremum omnium Dominũ. Vndè iuxta diuersitatẽ eorũ, quæ Deo ab homine subiiciuntur, diuersi sũt Religionis actus. Triplex verò est bonũ hominis, quo per Religionẽ Deo subiicitur: primum est bonũ mẽtis spirituale, & hoc subiicitur Deo per actũ deuotionis, quæ nihil est aliud quã feruor, & promptitudo voluntatis ad diuinũ cultũ; quæ nascitur ex cõsideratione diuinæ excellentiæ, seu affluentia bonorũ, quæ perenniter ab ea in nos dimanant: & ex cõsideratione nostræ miseriæ, quæ ex nobis ipsis gerimus. Subiicitur etiã bonum mentis nostræ Deo per Orationem, quæ est applicatio nostri desiderij apud Deũ, vt aliquid ab ipso impetremus. Præterea subiicitur Deo per actũ vouẽdi, & iurandi, ac per Sacramentorum vsum. Alterum bonum est externum corporis nostri, & hoc Deo per externam adorationem subiicitur. Omnes Doct.

CAPVT II.

De Oratione vniue sim.

RATIO est actus rationis practica desiderij animi corã Deo explicatis, vt aliquid ab ipso impetretur. Dicitur actus rationis, quia oratio elicitiue est ab intellectu seu ratione, supposito actu voluntatis mouetis. D. Basil. orat. in Tulio. oratio, (ait,) est boni cuiusdã petitiu, quæ à pijs ad Deũ effuditur. Additur practica, quia desiderij animi nõ pandimus coram Deo, vt illud cognoscat, sed vt moueat ad rem, quam cupimus, præstandam. Laym. l. 4. tract. 1. cap. 1. num. 1. & omnes.

Oratio ad Deũ homini viatori necessaria est necessitate medijs ad salutem, secundum ordinem à Deo præscriptũ modum homines aduersos saluandi. Quia & rerum naturis, & snauis prouidentia ac gubernationi Dei rationalium creaturarum cooperationem exigentis congruit, vt postea quam homines Deum authorẽ, & infirmitatis suæ adiutorem agnouerunt, eius necessarium auxilium quærant, desiderant, & humiliter petant. Suar. tom. 2. de Relig. l. 1.

Secū. I. De Præcepto I. Receptiores Sent. 3

1. 1. cap. 28. ex D. Thom. 2. 2. q. 83. art. 2.

8 Orationis est necessaria ad salutem necessitate præcepti diuini, ac naturalis. Quia Christus Dominus profatur. *Uigilate, & orate, ne introitis in tentationem.* Mat. 28. Deus enim iubet, ut ad salutem nostram cooperemur, adhibentes medium humilis subiectionis, & cultus per petitionem eorum, quæ nobis ab ipso sunt necessaria. D. Tho. 2. 2. q. 83. art. 3. ad 2. Durand. in 4. dist. 15. quæst. 1. 2. Medi. de orat. quæst. 9.

9 Determinari nequeunt tempora, quibus præceptum orandi per se, & ex Religionis virtute obligat. Necessè tamē est, ut non nimis diu ab oratione desistamus. 1. Theol. 4. sine intermissione orate.

Quia continuum cum hostibus nobis spirituale est bellum. Suar. l. 1. c. 30. n. 15. & 16. Palud. in 4. dist. 15. q. 5. a. 1. Less. l. 1. c. 37. n. 11. Valen. 10. 3. d. 6. quæst. 1. pun. 3. Laym. l. 1. tract. 1. cap. 1. n. 3. Per accidens autem, siue ob occurrentem aliquem euentum plures orandi obligationes, saltem ex Charitatis virtute provenientes ab his, aliisque Doctoribus annuntiantur, nempe: si gravis tentatio sit superanda, si eximium à Deo beneficium ad salutem necessarium sit homini consequendum. Si mortis propriè imminet periculum. Si communitas in magno sit constituta periculo. Si proximus in spirituali necessitate sit constitutus, ut si quis videat duos ad duellum properantes, nec aliter impedire possit. Sed huiusmodi obligatio rara est. Quia conari ad proximum à peccato liberandum non tenemur, nisi probabilis spes sit securæ liberationis. Syluest. v. Oratio. q. 8. Nauar. sum. c. 13. n. 18. Suar. citat. c. 30. in fine. Less. n. 11.

10 Peccatores bene orare possunt, & orantes exaudiuntur. D. August. tr. 44. in Ioa. si peccatores Deus non exaudiret, frustra ille publicanus oculos in terram demittens, & pectus suum percutiens diceret: Domine propitius esto mihi peccatori. Apud Mat. 7. Dominus: Omnis qui petit accipit. Addit Aug. Impens. in Mat. siue iustus sit, siue peccator. Pergit D. Tho. in 4. dist. 14. q. 4. a. 16. Modo adsint he quatuor conditiones, ut pro se petat, necessaria ad salutem, pie, & perseveranter. Tunc Deus secundum misericordiam suam etiam peccatores ad se accedere incipientes exaudit. Neque obstat illud Cæci: Simus, quia peccatores. Deum non exaudit. Ioa. 9. Nam strictum id est Cæci, qui nondum perfectè instructus, & S. Spiritus inunctus erat. Gabr. lect. 59. & 63. & omnes communiter.

Animæ in Purgatorio constitutæ pro se orant. Quia cū poena afficiantur gravi quidē ex igne, & grauiori admodum ex desiderio Deum aspectandi, Deo hunc affectum humili petitione explicant saltem ut exiter fidelium in eternis existentium animos ad suffragia pro illis ferenda. Alenf. 4. p. q. 91. m. 7. 4. Valen. 10. 3. d. 6. q. 1. pun. 6. Less. l. 1. c. 37. dub. 5.

11 Sancti in superis pro nobis orant, etiam in particulari. Assertio est de fide. Ioa. 1. Angelus afflictionem populi miseratus, ita Dominum deprecatus est: Domine exercituum usque quo tu nō misereberis Ierusalem, & Urbem Iuda, quibus iratus es? Vbi D. Hieron. Angelus, qui interpellat pro Israël occasionē accipit pro populo deprecandi. Legimus I. n. 15. gaudium esse in cælo, si peccator ad penitentiam reuertatur: cui nisi quia Angeli; alique beati desiderij sui ac voti compotes fiunt? Hinc colligitur Beatos in cælo rectè à fidelibus inuocari, ut opē à Deo, cui Eschob. & Mend. Theol. Moral. T. IV.

coniuncti sunt, impetrēt. Cyril. in Num. c. 31. n. 26. Enseb. de prepar. Euang. l. 13. c. 7. Basil. hom. in 40. Mart. & alij passim.

Christus, ut homo etiam nunc in cælis orat. 12 Patre suum cœlestē pro nobis. Ioa. 14. Ego, inquit, rogabo Patrem, & alium Paraclitū dabit vobis, & Hebr. 9. saluare in perpetuum potest, accedens per semetipsum ad Deum, semper uiuens ad interpellandū pro nobis. Sua. in 3. p. 10. d. 45. sect. 2. Valq. de ador. l. 1. d. 4. c. 1. n. 51. Less. l. 1. c. 37. du. 5.

Pro damnatis nefas orare. Quia in statu sunt, quo neque dilectionis Dei, aut hominum, neque fructus ex oratione nostra possunt esse capaces. D. Greg. l. 4. Dialog. cap. 44.

Pro Beatis, in cælo ferre non oramus, sed potius ut ipsi Deū pro nobis exorēt. Quia orationibus nostris ipsi non indigēt: sed nos eorū precibus indigemus. Porro nihil obstat quominus Sæcto gloriæ accidentalis augmentum desideremus, & à Deo petamus. Ideo ferre dixi Suar. de orat. l. 1. c. 14. Innocent. III. ad c. Cum Mariæ, de celebr. Missar. ex Aug. ser. 17. de v. 2. A post.

Pro animabus in Purgatorio existentibus, ut à poenis eripiantur, salubriter nos orare ex Fide est certū. 1. Machab. 12. Sancta, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis soluantur. Lege D. August. l. de cura pro mortuis, c. 11.

Pro omnibus hominibus viatoribus seu in genere, seu sigillatim rectè orare possumus. Quia omnes indigēt auxilio, & gratia Dei. Ergo omnibus à Deo auxiliū desiderare, ac petere possumus, quandiu eius capaces sunt. Sed etiam aliquis obstinatissimus peccator appareat, nefas tamen est, eum à communibus orationibus tanquam reprobū excludere. Suar. l. 1. de orat. c. 15. lege D. Tho. q. 83. a. 7. ad 3.

Verū bona illa spiritualia, quib. per se homo malè uti non potest, absolute à Deo sunt postulanda ita, ut eis opposita nefas sit petere. Quia homo viator quā maxime desiderare, ac petere debet finē vitæ æternæ, & mediā eō per se conducentia: quæ autem ipsis opposita sunt detestari, ac fugere. At ad vitā æternā per se conducit spiritualis gratiæ auxilia, virtutes tum supernaturales, tum etiam morales acquirite, earumque actus. Patet ex Dominica Oratione, in qua constituto fine, quē in primis desiderare, ac petere debemus, videlicet Dei gloria, & nostra beatitudine, deinceps oramus quæ tanquam mediā ad hūc finē cōducere possūt, nobis impetiri: mala autē impediencia auerti. Suar. l. 3. de orat. c. 8. Est autē dominica Oratione omnium aliarū Orationū sanctarum Exemplar, aut compendium. D. Augustino fante, Epist. 162. ad Probam, c. 12. Qualibet alia verba dicamus, quæ affectus orantis format, nihil aliud dicimus, quam quod in ista Dominica oratione possumus est, si rectè, & congruenter oramus.

Quæ hominis bona absolute sunt, ita tamen ut eis malè uti possit, puta scientiæ, & artes, corporis vitæ, sanitas, membrorum integritas, à Deo absolute, seu nulla expressa conditione tum nobis ipsis, tum aliis rectè petimus. Quia eiusmodi bona sunt naturales perfectiones hominis. Ergo per se, & absolute appetibilia sunt secundum rectam rationem, & consequenter à Deo tanquam auctore rectè, & congruenter efflagiantur. Suar. l. 3. de Orat. c. 17. n. 2. ex Augustino.

Licitum est interdum ob bonum finem petere temporalia mala, scilicet corpori mortem, agritudinem, dolorem, &c. Quia licet hæc

Christus Dominus ut homo.

Pro damnatis, nefas orare.

Pro Beatis ferre non oramus.

Oramus salubriter pro defunctis.

Et pro omnibus viatoribus.

Quæ bona homini absolute sunt, peti possunt.

Quæ sunt, in differentia ad bonum, vel malum, utrum possunt peti, si expedit.

Licitum est interdum petere temporalia mala.

Sect. I. De Præceptol. Receptiones Senten. 5

CAPVT IV.

De iis, qui Horas Canonicas priuatiu
recitare tenentur.

riter comprehendit. Valq. opusc. de Benef. c. 4. §. 1. dub. 3. Suar. de horis canon. l. 4. c. 22. n. 10.

Beneficium est Capellania collatiua, id est, quæ Episcopi erecta est auctoritate, & ab ipso conferitur, etiam si laicorum patrimonio sit instituta, & ipsis nominatio, seu presentatio seruata. Quia habet omnes qualitates ad Beneficium requisitas, scilicet, conferri à Pralato personæ Ecclesiasticæ, & ad Ecclesiasticum officium, Valq. opusc. de benef. c. 4. §. 1. dub. 4. n. 9. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 4. n. 6. Azor. p. 1. l. 10. c. 3. 4. 5. Garcia de Benef. p. 1. c. 2. m. 81. Idem dixerim, licet Capellania sit ad nutu amonibilis, & generaliter de quolibet Beneficio Manuali idem dicendum: Quia pro illo tempore, quo Capellaniam quis habet, habet ius percipiendi fructus, ac proinde habere beneficium ad huiusmodi effectum recitandi dicitur.

Commenda est huic oneri addita. Quia licet Beneficium propriè non sit, subire tamen debet commendatarius illius obligationes. Intellego de commenda in commendatarij facta utilitatem saluam, nam huiusmodi commendatarius habet ius percipiendi fructus quibus recitandi onus additur. Suar. l. 4. de hor. can. c. 22. n. 15. Valq. de Benef. c. 4. §. 1. dub. 3. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 4. n. 2. Secus dixerim de commenda in utilitatem Ecclesiæ, per quam non datur disponendi de fructibus potestas. Garcia p. 1. c. 1. num. 106.

Non comprehenditur Vicaria Beneficij vniti alicui Religioni aut Ecclesiæ Parochialis vacantis, vt ex vi illius Vicarij recitare teneatur. Quia nõ reputatur iure, & re ipsa Beneficiarius, sed Beneficiarij substitutus. Garcia p. 3. c. 1. num. 106. Suar. l. 4. de hor. can. c. 22. n. 15.

Excluditur ab huiusmodi obligatione Pensonæ, quæ Beneficio imponitur in subsidium resignatis Beneficium, vel ob aliam causam. Quia propriè Beneficium non est, cum non adit ius percipiendi fructus ob aliquod Ecclesiasticum officium, sed potius est ius percipiendi fructus ab eo, qui titulum Beneficij possidet. Porro huiusmodi pensionarius tenetur Officium paruum Preparare recitare. Quia ita in Bulla Pij V. præscribitur. Debet autem ille pensionem habere tanquam Clericus, vt hanc subeat obligationem. Tunc aliter dicitur pensione frui tanquam Clericus, cum necessariò debet esse tonsura prima initiatus, vt illam recipiat: Secus verò, quando pensio hanc non requirit qualitatem. Valen. d. 6. q. 2. pun. 16. §. 2. Azor. p. 1. l. 10. c. 4. q. 3. Suar. de Relig. 10. 2. l. 4. c. 22. n. 6. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 4. n. 3.

Coadiutoria concessa alicui, assignata aliqua portione pro congrua, & cum futura successione non est Beneficium, idèque ad horas canonicas non obligatur. Quia coadiutori datur potestas succedendi in beneficio post proprietarij obitum: Ergo non conferitur illi Beneficium proprietarij: alias idem Beneficium in duobus existeret. Suar. l. 4. de hor. can. c. 22. num. 19. Azor. l. 10. c. 4. q. 1. Garcia p. 3. c. 1. n. 109. Bonac. d. 1. q. 2. pun. 4. n. 115. & 16.

Si Beneficium nullos habet fructus, Beneficium non est. Quia nullus adest ius percipiendi fructus ob aliquod Ecclesiasticum Officium, ac proinde in illo nulla recitandi obligatio oritur. Garcia p. 3. c. 1. n. 41. Suar. l. 4. de hor. can. c. 19. num. 6.

29 Clerici in prioribus constituti, Beneficij, Religijs tenentur Officium recitare, ex iure Ecclesiastico.

30 Trinitatis, Diaconi, & subdiaconi tenentur.

31 Non tenentur Clerici in minoribus officijs, quia non tenentur.

32 Beneficiarius tenetur.

33 Quia nomen Beneficij intelligitur.

34 Præstimonij ad Beneficij non obligantur.

35 Et Capellania collatiua.

36 Et Commenda in commendatarij utilitatem saluam.

37 Non tenentur Pensiones habentes recitare Officium Canonicum, sed solummodo Officium paruum Designat.

38 Coadiutoria concessa alicui, assignata aliqua portione pro congrua, & cum futura successione non obligatur ad horas canonicas.

39 Nec Beneficium si nullos habeat fructus.

34 R
10 R
I. IV
V

6 Theologia Moralis Lib XXVIII.

40
Beneficium
habens alia
onus annua
sufficientia
ad congruam
licet ea mu-
nere alijs ex-
quenda den-
sur obligatur.

41
Et Capella-
nia, cui adest
annua onus
onus dicendi
Missas, quia
fructus ado-
lescentis, licet
per alium,
Missas cele-
brantur.

42
Et qui habet
plura Benefi-
cia tenenturque
sufficienter ad
sustentationem

43
Beneficium
cuius fructus
quia sua culpa
non recipit re-
citare obligatur.

44
Et qui pro
in quo tempore
fructus copiosos
non accipit.

45
Et qui nullus
fructus percipit,
sed sperat se ac-
cepturum.

46
Et qui B. n.

Si Beneficium habet alia onera annexa, vt Missas assistentiam in choro, &c. que si quis per se ipsum præter, possit obtinere saltem tertiam partem sustentationis obligatus est, ad horarum recitationem, licet alijs exequen- tibus ea munera donet. Quia hoc est per ac- cidens, & non debet Beneficij naturam im- mutare. Suar. l. 4. de hor. can. c. 2. n. 10.

Si adolescenti concedatur Capellania, cui adest annexum onus dicendi aliquas Missas, pro quibus omnes fructus Beneficij insunt obligatus est ad recitationem. Quia fructus, quos consumit verè acquirit, & consequenter ei tri- buuntur ob Missas dicendas, & Officium reci- tandum. Si enim habilis ille esset ad Missas di- cendas, dubitari non potest, eum obligatum esse recitare ex vi Beneficij: Ergo etiam quando per alium hanc exequitur obligationem, Nam pos- se adhibere substitutum in aliqua obligatio- nis parte non cum ab obligatione personali re- citandi eximit, quam in alium transferre non potest. Lessi. l. 2. c. 34. dub. 31. num. 172. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 4. n. 20. Azor. p. 1. l. 10. c. 4. q. 8.

Beneficiarius habens plura Beneficia tenuia quibus omnibus competenter possit magna ex parte sustentari, etiam si quodlibet insufficient sit, tenetur recitare. Quia iā recipit ab Ecce- lesia iustum impensum oneris stipendium. Garcia. p. 3. c. 1. n. 39. Sicar. l. 4. de hor. can. c. 21. n. 12. Bonac. d. 1. q. 2. pun. 4. n. 18.

Si quis sua culpa Beneficij fructus non per- cipiat, vt quia est excommunicatus, suspensus, vel abens ab Ecclesia, vel alia via non vult in- seruare Beneficio, neque illius possessionem ca- pere, ad recitandum est obligatus. Quia ei non licet à Beneficio huiusmodi excutere obliga- tionem: cum Beneficium ex parte sui stipen- dium pro illa suppeditet. Vasq. de Benefic. c. 4. §. 1. dub. 6. n. 25. Azor. p. 1. l. 10. c. 4. q. 6. Suar. l. 4. de hor. can. c. 10. n. 12.

Qui pro aliquo tempore non accipit fructus copiosos Beneficij, (quos grossam vocitant) ac- cipit tamen si assistat in' horo aliâque munia Beneficij exercens distributiones quotidianas: debet recitare. Quia iam ratione Beneficij sti- pendium pro impenso officio suppeditatur. Na- var. c. 7. de orat. n. 19. Lessi. l. 2. c. 34. n. 173. Suar. c. 10. n. 3. 4. 7. 9. & 11. Garcia p. 3. c. 1. n. 61. Vasq. c. 4. §. 1. dub. 6. n. 27.

Recitare tenetur, qui de presenti nullos per- cipit Beneficij fructus, sperat tamen, se in po- sterum recepturum. Quia spes firma orta ex in- re ad fructus percipiendos æquiualeat fructibus perceptis: aliâs ferè nullus Beneficiarius in pri- mo suæ præsentationis anno obligatus esset re- citare, cum regulariter fructuum perceptio so- leat differri. Suar. l. 4. c. 20. n. 1. citans Toletum, Medinam, Cordubâ, & Nauarrum. Vasq. de Be- nefic. c. 4. §. 1. dub. 6. n. 26. Vnde si statutum sit, vt nil Beneficiato concedatur ob seruitium anno primo impensum, sed omnes fructus illius anni ei referantur expendendi post mortem illius in fauorem recitare tenetur. Quia verè luatur fructus, & spes illorum firma est sufficiens im- pensum Officij stipendium. Lessi. l. 2. c. 34. n. 170. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 4. n. 21. Azor. l. 10. c. 4. q. 4. Suar. l. 4. de hor. can. c. 20. n. 9. Garcia p. 3. c. 1. n. 62.

Qui Beneficium recipit ex resignatione cum

obligatione eius muneri facienda, & reddendi fructum accipit omnes fructus in pensionem resignanti, recita- re tenetur. Quia ex hac acceptatione non im- peditur accipere stipendium debitum pro Bene- ficij administratione. Nam voluntariè recipit Beneficium, & obligationem administrandi ab- que villo stipendio, virtualiter cedit, & quasi do- nat stipendium administrationi debitum. Ergo dici potest ex stipendio ministrare, ac recitare. Vasq. de Benefic. c. 4. §. 1. dub. 6. n. 34. & 35. Suar. l. 4. c. 20. d. n. 2. Garcia p. 3. c. 1. n. 54. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 4. n. 21.

Si fructus Beneficij ex prædecessoris resi- gnantis id in te consensu fuerint resecrati, de- obligatus eris recitare. Quia tunc verè Benefi- cium non possides, sed tantum illius titulum, cum non possideas ius percipiendi fructus, nec in tua potestate illud possidere. Garcia p. 3. c. 1. n. 58. & alij apud Bonac. d. 1. q. 2. pun. 4. n. 21.

Si per vim fraudem, vel aliam iniustam viâ à consecutione fructuum impediatis, nec spem habeas, tibi esse aliquando restituendos: non te- neris hoc titulo recitare. Quia obligati non po- tes ad Officium nisi ob stipendium acceptum, vel recipiendum. Garcia alios referens p. 3. c. 1. n. 45. Nauar. de orat. c. 7. n. 2. & infum. c. 15. n. 103. Valent. d. 6. q. 2. pun. 10. §. 7. Azor. p. 1. l. 10. c. 4. q. 6. Lessi. l. 2. c. 34. n. 168.

Habens plura Beneficia quorum quodlibet inducit recitandi obligationem non tenetur bis in die recitare. Quia ea videtur esse intentio Ecclesie non multiplicare obligationem, sed eâ nouo titulo imponere. Suar. l. 4. de hor. can. c. 18. d. n. 1. Bonac. d. 1. q. 2. pun. 4. n. 27. Henric. l. 1. §. 6. lit. Q. Azor. p. 1. l. 10. c. 4. q. 10. Certe obliga- tio esset ferè impossibilis si habes decem Bene- ficia simplicia, (vt contingere posset) quorum quodlibet huiusmodi obligationem induceret, teneretur decies quotidie recitare.

Habens Beneficium, & Pensionem obligatio- ni satisfacit, si Officium Canonicum semel sin- gulis diebus recitet, nec tenetur Officium Dei- paræ recitare. Quia obligatio ad hoc officium, quod pensionarias habet est sub conditione, quod officium canonicum non recitet. Nauar. com- pil. 22. de celebr. Missar. Suar. l. 4. c. 22. n. 6. Gar- cia alios referens p. 3. c. 1. n. 16.

Omittens diuinum officium, quod ob plura Beneficia recitare tenetur non perpetrat duplex piaculum, sed vnum grauius quidem. Quia habet in eo eadem est res præcepta vno & alio titu- lo, & sub eadem ratione. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 4. n. 27. Garcia p. 3. c. 1. n. 124. Salas l. 2. tr. 13. d. 1. sect. 1. n. 27. Azor. p. 1. l. 4. c. 1. q. 6.

Religiosi professi choro deputati, tenentur recitare officium canonicum, non ex aliquo in- re positum scripto, neque ex vi professionis ne- que ex elemosynis fideliū, sed ex præscripta conuetudine. Idem dixerim de Monialibus cho- ro additis. At Religio quæ ex suo instituto cho- ro non est addicta non obligat suos alumnos officium diuinum recitare, nisi in sacris sint con- stituti, Vasq. de Benefic. c. 4. §. 1. dub. 11.

Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 2. n. 1. Suar. l. 10. d. de relig. l. 4. c. 17. n. 6. Valen. d. 6. q. 2. pun.

10. §. 2. *

* CAPVT

Secl. I. De Præcepto I. Receptiores Sent. 7

CAPVT V.

De Officio, quod Clerici, Beneficiarii ac Religiosi recitare tenentur.

Pontificem aditus: ergo in hac generali lege dispensare. Palus p. 2. d. 2. pun. 1. n. 12.

Qui Officium diuinum alia lingua quam latina recitat, facit satis obligationi. Quia formula Romanam quo ad substantiam retinet. Sed grauer delinquit, si aliquoties id generaliter obligatur. Quia generalem Ecclesie ritum & morem parui pendit, illum peculiari suae deuotioni postponens. Et si publice faciat, quia populo scandalum, ac erroris exhibet occasione Bellarm. l. 2. de ver. Dei, c. 15. & 16. Snar. 20. 2. de Relig. c. 7. n. 8. Sa v. Hora, n. 10. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3. pun. 1. n. 15.

Venialiter saltem delinquit qui aliquid addit vel dimittit, in Officio canonico. Quia in Bulla Pij V. præcipitur, nullam esse gerendam additionem vel diminutionem. Certe mortale crimen erit, si vel minimum addatur, vel detrahatur, quod in officio hatur animo, ut perpetuo sic duret. Quia licet respectu diuini Officii illa sit leuis additio, vel demptio, est tamen grauis ausus illam minimam partem ritui Ecclesie quasi perpetuo addere, vel diminuere, usurpando iurisdictionem & nouum ritum, cultumque introducendo. Su. l. 4. de hor. can. c. 15. n. 15. Filiuc. 27. 23. c. 6. q. 1. si autem addatur aliquid non tanquam pars diuini Officii, sed concomitanter, & per accidens ad maiorem diuini cultus solemnitatem, peccatum non erit. Quia hac ratione honestatur canus qui inter vnum & alium Psalmum solet ad organum, aut musicum instrumentum fieri. Bonac. d. 1. q. 3. pun. 1. n. 21.

Præcepto recitandi facit satis, qui notabilem partem non dimittit. Et qui addit partem notabilem delinquit ob additionis irreuerentiam sed præcepto satisfaciet. Quia totum, quod præcipitur, recitat, et si aliis præceptibus admittit. Palus p. 2. d. 2. pun. 1. n. 16.

CAPVT VI.

De modo, quo Officium canonicum est recitandum, ut satis fiat præcepto.

INNOCENTIVS III. c. Dolentes, de celebr. Missa, præcipit in virtute Sanctæ obedientie & sub pœna suspensionis omnibus ad recitandum obligatis, ut diuinum Officium diuinum pariter & nocturnum, quantum eis Deus dederit, studiosè celebrent pariter, & deuote. Ad studiosam celebrationem requiritur, ne verba omittantur, ne truncentur, & mutilentur, ne interrumpantur. Ad deuotam verò celebrationem necessaria est debita intentio, & attentio. Omnes Doct. cum Glof. ad c. Dolentes.

Si omisso verborum in magna quantitate sit, est mortale. Quia cum magna quantitas omittitur, reliqua quæ dicuntur possunt non dicta reputari. Porro huiusmodi omisso verborum sit, cum verba priora vesiculi vltimis coniunguntur, inter mediis omissis. Hoc autem modo dicta vel nullam, vel impropiam significationem habent. Scio tamen, aliquando ob inadvertentiam, balbutitionem aut inositam consuetudinem, raro quidem posse excusari, si verò in

A 4 leui

53 Omnes tenentur recitare Officium Romanum aliquoties per se exceptis.

MNES hi tenentur iuxta formulam Breuiarii Romani Pij V. & Clementis VIII. recitare, exceptis iis, in quorum Ecclesiis, vel Conuentibus duceps annis ante Pium V. aliud Breuiarium fuerit institutum, vel consuetudine approbatum. Quia sic cautur in Bulla Pij V. & Clementis VIII. initio Breuiarii Romani præfixa: in qua omnes alie formulæ recitandi abrogantur, & irritantur. Porro hi excepti poterunt ex consensu Episcopi, & totius seu maioris partis Capituli Breuiarium Romanum admittere, suo antiquiori excluso, eadem Bulla permittebat. At si Monasterium fuerit exemptum sufficit sui Prælati, & Capituli consensus. Suar. l. 4. c. 23. n. 4. Bonac. d. 1. q. 3. pun. 2. n. 4. Reginal. l. 18. n. 168. Azor. p. 1. 1. 10. c. 11. q. 1. si autem semel ex consensu Episcopi, aut Prælati, & Capituli Breuiarium Romanum fuerit admissum, nullatenus licebit ad pristinum vltro redire. Quia iam per illam Romani Breuiarii receptionem cassatum fuit antiquum, & vrget Pij, ac Clementis decretum Suar. n. 5. Bonac. n. 2.

54 Clerici habent Beneficium, ratione cuius debet Romanum officium recitare, si commoretur in Diocesi Mediolanensi (V. gr.) ubi Ambrosianum recitatur, potest Romano uti. Quia ex habitatione Mediolanensi non desinit Romanus esse Beneficiarius. Potest etiam se Ambrosiano accommodare. Quia per habitationem, rationem diuinam Clerici Mediolanensis esse censetur. Suar. l. 4. c. 23. n. 6. Palus p. 2. d. 2. pun. 2. n. 5. Bonac. d. 1. q. 3. pun. 1. n. 5. & 6.

55 Episcopus potest constituere, ut totus Clerus suæ Diocesis festiuitatem sancti alicuius par de Sanctis celebret, cum iuxta Breuiarii Romani rubricas extra Kalend. de alio sancto, aut de Feria recitandum erat: dummodo ille sanctus signetur in Patronum totius Diocesis: vel sit eiusdem naturalis, vel eius corpus, seu insignes reliquie in ea requiescant. Quia hæc constitutio aduersa non est Pontificis constitutionibus, imò conformatur constitutioni Gregorianæ id concedenti.

56 Si sanctus Patronus non sit Diocesis, nec illius naturalis, nec in ea corpus aut insignes reliquie existant, non potest Episcopus constitutione perpetua id statuere. Quia esset aduersa Gregorianæ constitutioni. De aliis verò (ait) sanctis etiam si sint naturales, aut Patroni aliterius Diocesis, etiam si illorum corpora, vel notabiles reliquie in aliqua Ecclesia alterius Diocesis requiescant: non celebratur officium proprium sed seruetur ordo Breuiarii Romani. Decreto autem particulari, & ex causa vrgenti, per modumque dispensationis, id fieri posse ab Episcopo, crediderim. Quia solum obstat potest lex generalis lata à Pontifice recitandi illa die de alio sancto, aut de Feria: sed Episcopus potestatem habet dispensandi in Pontificis legibus præcipue cum causa vrget, & non patet ad

leui quantitate fiat, leue erit piaculum. Lessi. l. 2. c. 37. dub. 10. n. 56. Palau p. 2. d. 2. pun. 3. n. 2.

62
Mutilatio
syllabarum
plerumque
venialis.

Truncatio, vel mutilatio verbi, quod sit abscidendo syllabas si voluntarie fiat, solum erit veniale, nullum si inuoluntarie. Quia raro ob syncopen syllabarum verborum sensus euanciscit: si vero tanta esset truncatio syllabarum, ut sensus periret, idem dixerim, quod de omissione verborum proxime dictaui. Suar. l. 4. de hor. can. c. 25. n. 6.

63
Interruptio
officii si de
causa venia-
lis, cum cau-
sa nulla est
culpa.

Interruptio officij absque causa extra chorū animo non repetendi, lethalis non est. Quia non impedit quominus quis verē recitet illam horam, & precepto subinde satisfaciatur: ex discretis namque illis recitationibus vna integra hora componitur. Lessi. l. 2. c. 37. dub. 10. n. 57. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3. pun. 2. §. 1. n. 27. adiicientes, nos à piaculo excusari, si aliqua causa iusta subit intercidendi Psalmos à lectionibus, vel vnum ab alio Psalmo. Quia Psalmus quilibet, imò quilibet versus suam completam significationem habet.

Iam verò circa attentionem, ea requiritur, quæ ad orationem est necessaria, & sufficiens: quare si quis solum ad verba attendat cum intentione saltem generali colendi, ac laudandi Deum, precepto satisfaciatur. Vnde si recitet dum lauat (v. gr.) manus, aut se vestibus induit, si mens nimis non distrahat, implet preceptum. Quia potest habere Deum colendi intentionem externis occupatus. Vasq. de Benef. c. 4. §. 1. d. 1. dub. 5. Sotus l. 10. de iust. q. 5. a. 5. Bonac. d. 1. q. 3. pun. 2. n. 12.

64
Sufficit vir-
tutis inten-
tio.

Sufficit intentio virtualis, quæ in eo consistit, ut quis voluntatem gerat faciendi rem preceptam. Quam voluntatem habere censetur, cum confucto more quis Breuiarium ad recitandum assumit. Garcia p. 3. c. 1. n. 209. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3. pun. 2. §. 2. n. 10. Suar. de orat. l. 3. c. 3. n. 6. Lessi. l. 2. c. 37. dub. 11. n. 71. Nauar. de orat. c. 25. n. 8.

65
Qui solus re-
citatur, non re-
netur ita pro-
ferre verba,
ut se ipsum
audiat.

Qui solus recitat, non tenetur verba proferre ita altiori voce, ut se ipsum audiat. Quia preceptum solum est de vocali cum Deo locutione: At cum Deo recte loqui potest verbaliter, quin se audiat, efformans verba quæ Deus percipiat. Est tamen necessarium verba ita clare proferre, ut seipsum audire possit, nisi aliquod adesset impedimentum. Quia verba quæ auditu percipi nequeunt, non videntur verba, sed quidam motus in gutture, qui potius sunt inchoatio verborum, vel conatus ad loquendum. Suar. l. 4. c. 7. n. 6. Filliuc. tr. 2. c. 3. n. 17. Azor. l. 10. c. 11. q. 4. Reginal. l. 18. n. 174. Valen. d. 6. q. 2. pun. 10. §. 4. Medin. C. de orat. q. 7.

66
Recitantes
cum socio de-
bent se inui-
cem audire.

Qui cum socio recitat, debet ita verba proferre, ut socius audiat, si ipse obligatus sit recitare: aliàs precepto non satisfaciatur: & e contra socius ita debet verba proferre, ut alter etiam percipiat. Quia oratio alterius in tantum potest alteri esse communis, in quantum illam percipit. Palau p. 2. d. 1. pun. 3. n. 7.

67
Et alterna-
tim versus
Psalmorum
dicere, non
est necessarium
reliqua.

Qui cum socio recitat, debet alternatim Psalmorum versus proferre: responsoria autem, antiphonas, capitulum, lectiones & orationes et si solus socius dicat, alter satisfaciatur attendens. Quia sæpe in choro, cui priuata recitatio se accommodat dicuntur ab vno, reliquis audientibus. Satius autem & deuotius erit partiri labo-

rem Siluest. F. Hera. q. 7. Suar. l. 4. c. 25. n. 5. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3. §. 1. n. 11.

Non satisfaciatur obligationi, qui integram socij prolationem non expectat. Quia inde sequitur, si socius suum versiculum proferret, quando alter proferret sibi competentem, eum satisfaciaturum consequens est fallum quia simultanea recitatio aliena est ab Ecclesiæ consuetudine. Tolle. l. 2. c. 13. n. 9. Bonac. d. 1. q. 3. pun. 2. §. 1. n. 3. Reginal. l. 18. tr. 2. n. 146. & l. 4. c. 10. n. 87.

Qui recitat animo non satisfaciendi precepto, satisfaciatur. Quia rem preceptam gessit, ille, qui animus procedit ex errore, quo existimat se posse impedire precepti impletionem, dum preceptum exequitur. Teneatur tamen tempore precepti ab hac voluntate cessare, & iudicare se preceptum impleuisse, aliàs id voluntate violabit. Tempus autem precepti est diei naturalis terminatio. Palau p. 2. d. 2. pun. 3. n. 10. & alij.

Qui ex obligatione horas recitat, precepto non satisfaciatur, si ad verba saltem virtualiter non attendit, animum repetendi non gerens. Qui autem ex deuotione, si animum habet orandi peccat venialiter. Quia irreuerenter Deum alloquitur: si verò non intendit orare, sed mentem distrahere, & prauis cogitationibus diuertere, nullum piaculum committit. Reginal. l. 18. n. 149. Suar. l. 3. de orat. c. 4. n. 3. Azor. p. 1. l. 10. c. 11. q. 12. Bonac. d. 1. q. 3. pun. 2. §. 2. n. 7. Lessi. l. 2. c. 37. dub. 11. n. 67.

CAPVT VII

De tempore, ordine, loco, corporis habitu, ac situ ad diuini Officij recitationem.

VNCTIS diebus diuini officij cium est recitandum cum ex. Dolentes, de celebr. Missar. Bul. la Py F. tum ex recepta consuetudine. At cū dies incipiat à media nocte antecedentis diei, & media nocte sequentis terminetur: intra huius temporis latitudinem tenetur Clericus in sacris constitutus, beneficiatus & Religiosus professus choro additus sub mortali totum officium recitare. Cui obligationi satisfaciatur quacumque hora perficiat. Erit autem veniale præuenire vel postponere horas absque causa, v. gr. dicere Primam vespertino tempore, mane Completorium. Quia ordo præscriptus ab Ecclesiâ pervertitur. Prima, Tertia, Sexta, & Nona tribus horis post solis ortum dicenda, nec veniale erit, simul dicere. Quia iam obtinuit vsus. Post meridiem hora secunda Vesperæ, & completorium celebrari debent, possunt autem simul celebrari. Doctores communiter.

Officium Matutinum cum Laudibus ex recepta consuetudine pridie ad Vesperam, postquam in Ecclesiis Cathedralibus Vesperæ, ac completorium sint absoluta possunt præueniri quod ex receptiori sententia esse aliolet hora quarta pomeridiana imò tertia cum dimidia. Lessi. 2. cap. 37. dub. vltim. num. 78. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3. pun. 3. Suar. l. 4. c. 26. n. 26. n.

Sect. I. De Præcepto 1. Receptiones Sent. 9

16. n. 14. Palau p. 2. d. 2. pun. 4. n. 3.

73 Non tenetur obligatio Clerici, beneficiati, aut Religiosi, in-
regum Officium persolvere, sed solum ab ea
parte, à qua obligatio in cepit. v. g. accipere
Ordinem sacrum, beneficium, aut professio-
nem hora undecima ante meridiem? nō tenen-
tur recitare Matutinum, nec Laudes, nec Pri-
mam, nec Tertiam: sed ad summam sextam, &
reliquas horas. Quia ab illa hora undecima in-
cepit obligatio. Suar. l. 4. de hor. can. c. 27. n. 8.
Bonac. alios referens d. 1. q. 2. pun. 5. n. 9. si
vero antequam Ordinem, beneficium aut pro-
fessionē quis accipit horasilus diei recitavit,
non satisfacit obligationi superuenienti. Quia
non potest esse satisfactio obligationis, ubi nul-
la est obligatio. Bonac. pun. 5. in fine. Palau p.
2. d. 8. 2. pun. 4. n. 3.

74 Quoad ordinem autem, si quis officium se-
quentis diei incipiat, antequam officium præ-
sentis finiat, (v. gr. Matutinum Feriæ secun-
dæ priusquam vespers Dominicæ celebret,) &
rationabilis causa non adsit, venialiter delin-
quit. Quia regulariter id fieri nequit, nisi vel
vni aut alteri officio notabiliter anteponat
vel post ponatur tempore consueto & ab Eccle-
sia præscripto. Suar. l. 4. de hor. can. c. 24. n.
3. si autem quis horarum ordinem illius diei
peruertat, prius recitans Primam (v. gr.) quam
Matutinum. Vesperam quam Primam &c. abs-
que rationabili causa, venialiter delinquit.
Quia inuertit ordinem ab Ecclesia præscriptū,
leui quidem materia. Suar. n. 4. Bonac. d. 1. q.
3. pun. 4. n. 1.

75 Quocumque in loco quis recitet, præcepto
satisfacit. Quia nullus speciatim est ab Eccle-
sia assignatus. Qui autem in loco minus de-
centi distractioni exposto recitat, venialiter de-
linquit. Quia irreuerenter se gerit. Sedere verò,
cum standum est, vel stare, aut sedere cum est
flectendum ex Rubricæ præscripto, si absque
contemptu fiat, nullum peccatum est. Quia nō
videtur præceptum sed consilium maioris re-
uerentiæ gratia. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3. pun.
5. & 6. Palau p. 2. d. 2. pun. 4. n. 7.

CAPVT VIII.

De peccato non recitandi officium, aut
partem omittendi.

76 CLERICI in sacris, Beneficiati, &
Religiosi professi chorodeputati, tenen-
tur diebus singulis horas canonicas reci-
tare: & partem notabilem omittere grauis cul-
pa est. Porro quælibet hora parua, aut pars illi
æqualens notabilis pars est, & nō aliud. Quia
communis sententia est, vnum esse præceptum
de septem horis canonicis recitandis: sed posi-
ta vnitæ præcepti leuem materiam iudico,
quæ quæritatem hora parua non attingit, cum
non attingat duodecimam materiam præceptæ
partem. Lessi. l. 2. cap. 17. dub. 9. num. 52.
Palau p. Bonac. dist. 1. quæst. 5. part. 1. numer.
2. d. 2. pun. 5. n. 1. Porro vnicui præcepto to-
tum officium præscribi, & ad multiplicationem
horarum præcepta non multiplicari, constat
ex c. Dolentes, de celebr. Miss. ubi officium no-

ctuum pariter & diurnum præcipitur, & ex
Bulla Pij V. & ex horarum institutione, quæ
vnicui officium continet. Certe præcepta abs-
que manifesta ratione non sunt multiplicanda.

Vnde omittens vna die omnes septem horas
vnicui peccatum committit, grauius tamen,
quam si vnicam horam omitteret. Quia omis-
sionis malitia crescit, aut minuitur ex maiori
aut minori obligationis quantitate. Garcia de
Benef. p. 3. c. 1. n. 132. Suar. l. 4. de hor. can. c.
25. n. 8. Bonac. d. 1. q. 5. pun. 1. n. 8. Nauar. de
ora. c. 1. n. 60. Vafq. de Ben. c. 4. § 1 a. 2. dub. 5. n. 7.

CAPVT IX.

De causis excusantibus ab Officij Cano-
nici recitatione.

78 IMPOTENTIA, repentina occu-
patio, & dispensatio ab horarum cano-
nicarum recitatione excusant. Et qui-
dem impotentia simpliciter excusat. Quia im-
possibile non datur obligatio. l. Impossi-
bilia ff. de reg. iur. Hæc impotentia potest aut
ex obliuione, aut ex ignorantia, aut ex infirmi-
tate. Ex obliuione naturali, & inculpabili non
est culpabilis omisso. Quia peccatum debet ef-
se voluntarium. Si quis autem experitur, se
obliuisci, quando hora consueta nō recitat, de-
bet aliquod memoriæ excitamentum adhibere.
Suar. l. 4. de hor. can. c. 18. n. 4. Bonac. d. 1. q.
6. pun. 3. n. 9.

Qui dubius est num recitauerit? obli-
gatus est ad recitandum. Quia possidet præce-
ptum, à cuius obligatione solui non potest sa-
tisfactione dubia. Nauar. de ora. c. 10. n. 30. Bo-
nac. alios relatis, d. 1. q. 6. pun. 3. n. 11. Nisi dubium
aliqua ratione probabili deponat. Qui autem
certus sit se recitasse, dubitet tamen, an anti-
phonam, Psalmum, vel quid simile dixerit: de-
ponere potest dubium, credens, recitasse. Quia
non presumitur omisum, quod in ordinatio
cursu & quasi naturali sequela recitatur. Suar.
l. 4. de hor. can. c. 25. n. 20. Azor. p. 1. l. 10. c.
12. Nauar. de ora. c. 11. n. 29. Bonac. citat.
n. 12. Filliuc. tr. 23. c. 8. q. 2.

Deinde potest provenire impotentia exigno-
rantia, primo si sit inuincibilis ignorantia legis,
vt si ignoret quis inuincibiliter, se obligatum ef-
se recitare. Quia transgredi voluntarie obliga-
tionem non potest, qui obligationem ignorat.
Secundo si sit ignorantia facti, quia nescit reci-
tare. Sed huiusmodi ignorantia vix potest in-
culpabiliter contingere: siquidem cum Benefi-
cium, aut ordinem sacrum quis recipit, debet
agnoscere se esse indispotum, vt obligationi
susceptæ satisfaciatur. Hæc tamen obligationi
fiet satis, si officium recitare quoad substan-
tiam sciat, etsi perfectam Rubricarum notitiam
non habeat: hæc enim continua recitatione ca-
piuntur.

Excusat impotentia quæ provenit ex
infirmitate. Hac de causa cæcus excusatur.
surdus minimè. Quia necessarium non est ad
priuatam recitationem se ipsum audire. Agri-
tudo autem quartanæ, tertianæ &c. tunc excu-
sat, cum laborans non potest absque graui no-
cumento

77 Omittens
omnes horas
vnicui pec-
catum gra-
uissimum
committit.

78 Impotentia
ex obliuione
excusat.

79 Qui dubius
est, an reci-
tauerit, obli-
gatus est.

80 Ignorantia
ex ignorantia
quædam ex-
cuset.

81 Excusat im-
potentia ex
infirmitate.

cumento recitare. Quia iugum Domini est suave: secus si cum leui oneramento queat. Quia leuis molestia non praeualeat, ut graue praeceptum omittatur. Denique excusat carencia Breuiarii. Quia est medium necessarium ad recitationem Breuiarium habere. *conueniunt omnes Doctores.*

⁸² Secundum caput excusationis est repentina & necessaria occupatio, impediens recitationem, quam quis omittit, aut differre non potest absque graui sui aut proximi iactura in vita, honore, vel fortuna. Vnde excusantur publicam lectionem facientes intra certum horarum terminum in alicuius Cathedrae aut Canonicius oppositione, non solum quando oppositio geritur, sed etiam quando in scientia ostentationem se preparat ad legendum ut sic viam parat ad cathedram. Quia haec voluntaria lectio necessaria in illa occasione reputatur. Item excusantur Concionatores, & Confessores, qui nec concionem, nec confessionem omittit possunt, aut in aliud tempus differre absque graui nota, & scandalo: neque simulcum illis valeant recitare. *Omnes fere Doctores.*

⁸³ Tercium caput excusationis est dispensatio, quae si à Pontifice fiat, haud dubium esse validam. Quia in iure à se lato dispensat. *Suar. l. 4. de hor. can. c. 28. n. 38. Bonac. d. 1. q. 1. pun. 2. n. 5.* Ab Episcopo dari non potest Clerico, neque beneficiario. Quia inferior dispensare in superiori lege non potest, nisi iure aut consuetudine ei sit permisum, quod in hoc casu non reperitur. Si autem adsit dubium, an in aliquo casu Clericus, vel beneficiarius recitare debeat, poterit Episcopus sententiam ferre. *Suar. & Bonac. citati.* & alij apud ipsos. Praeterea autem Religiosorum, quibus commissum dispensandi in legibus & consuetudinibus Religionis est facultas, poterunt cum Religiosis dispensare, si causa subfit. Regulariter autem solus Praelatus supremus huiusmodi dispensationem valet impertire. Quia sic videtur in Religionibus receptum. *Bonac. d. 1. q. 2. pun. 2. n. 9.*

⁸⁴ Spirituale impedimentum, scilicet excommunicationis, suspensionis, interdicti, & irregularitatis, non impedit horarum recitationem. Quia ex Ecclesia illato supplicio haud debet quis commodum reportare. *Suar. l. 4. de hor. can. c. 18. Lessi. l. 1. c. 37. dub. 9. Vasq. de Benef. c. 4. §. 1. a. 1. dub. 12.*

CAPVT X,

De restitutione gerenda ab iis, qui culpabiliter Officium canonicum omittunt.

⁸⁵ **N**EQUE ex lege, neque ex consuetudine alia poena est praescripta omittentibus horarum recitationem nisi fructuum perceptorum restitutio. Quae quidem indicitur à Concilio Lateranensi sub Leone X. *ses. 9. §. statimus*, & declaratur, innouatur, & augetur à Pio v. in sua constit. quae incipit, *Ex proximo Lateranensi*, edita 12 Kalend. octobris anno. 1571.

Unica poena beneficiarii culpabiliter horarum, restitutione fructuum.

Ex quibus primo inferitur, beneficium Clericum obligatum non esse primis sex mensibus obtemporati. Beneficio aliquod restituere, si recitationem omittat. Quia Concilium & Pontifex solum affirmant, sic omittentem peccare mortaliter, & nihil de restitutione dixerunt. *Palas. suar. p. 2. d. 2. n. 2. Filliuc. tr. 23. c. 10. n. 308. Lessi. l. 2. c. 34. dub. 3. n. 129.*

Infero secundo, post primum illud semestre beneficium obligatum esse restituere fructus, quod post illud semestre perceperit. Quia ita in illis constitutionibus imperatur. Quod intelligitur, si culpabiliter officium omittat. Nam si ex causa aliquo capite à culpa excusetur, nullam habet restituendi obligationem. Quia huiusmodi obligatio imponitur, quando cessat legitimus impedimentum. *Garcia p. 3. c. 1. n. 27. Lessi. l. 2. c. 34. n. 181. & 184. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun. 2. n. 4. Suar. l. 4. de hor. can. c. 30. n. 17. Azor. p. 1. l. 10. c. 14. q. 7. Reginal. l. 3. n. 44.*

Infero tertio, omittentem recitare post illud primum semestre obligatum esse, fructus correspondentes illis debis, quibus recitare omittit. Restituere & si vno die omisit Matutini recitationem cum Laudibus dimidiam partem fructuum illi diei correspondentem restituere debet: si vero reliquas horas, alteram dimidiam, pro singulis horis sextam partem. Quia sic expressè tradidit Pius v. *Azor. p. 1. l. 10. c. 14. q. 7. Vasq. de Benef. c. 4. §. 1. a. 1. dub. 8. n. 41. Suar. l. 4. c. 30. n. 9. Garcia de Benef. p. 3. c. 1. n. 27. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun. 2. n. 8.*

Infero quarto, omittentem partem leuem alicuius horae, nullam habere restituendi obligationem. Quia non dicitur horam omisit, & solum pro omissione cuiuslibet horae signata est à Pio v. restitutio. *Navar. de erat. c. 9. §. 1. n. 4. Navar. de restit. l. 1. c. 2. dub. 3. n. 102. natal. Filliuc. tr. 23. c. 10. q. 7. Reginal. 30. n. 44. Tolet. l. 2. c. 12. n. 6. Suar. l. 4. c. 10. n. 13.*

Infero quinto, recitantem sine vlla attentione obligatum esse restituere eo modo, quo obligatus est, qui recitare omittit. Quia paria sunt sine vlla attentione recitare, & non recitare. Fructus quidem Beneficij acquiruntur ob recitationem praepceptam, & ob illius omissionem amittuntur sed recitatio sine attentione non est recitatio praepcepta, quia non est oratio: ergo ex illa fructus non acquiruntur. *Navar. de erat. c. 13. n. 17. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun. 2. n. 17. Lessi. l. 2. c. 37. dub. 11. n. 67. Suar. l. 4. de hor. can. c. 10. n. 14.*

Sexto infero, beneficium hanc restituendi obligationem habere ante Iudicij sententiam. Haec sententia in Concilio Lateranensi, & Bulla Pij v. expressè dicitur: *Fructus suos non faciat, & tanquam iniuste perceptos erogare teneatur.* Quae verba indicant manifestè beneficium non acquiescere illorum dominium, sed tanquam rem non suam illos retinere non posse. *Suar. l. 4. de hor. can. c. 30. n. 2. Navar. sum. c. 25. n. 22. Navar. de restit. l. 2. c. n. 195. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun. 2. n. 7. Filliuc. tr. 20. §. 11. Lessi. l. 1. c. 34. dub. 32. n. 83.*

Octavo infero gerendam huiusmodi restitutionem fabricae Beneficij, vel pauperibus. Quia ita in his constitutionibus praescribitur si quis eligat fabricae expendere, poterit domum Beneficij reparare, agros, & vineas augere, & alia praestare, quae in Beneficij cedant vtilitati. *tem.*

Se&.I.DePræceptol.ReceptioresSenten.ii

tem. Si autem eligat pauperibus restituere, poterit non solum pauperes loci, in quo est Beneficium, sed quolibet alios subleuare. Quia hoc in constitutionibus illis non limitatur, sicut canetur, non posse fieri restitutionem in alterius Ecclesiæ commodum. Porro pauperum nomine quælibet pia opera in utilitatem inopu redundantia, & suffragia pro animabus Purgatorii intelliguntur. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun. 4. n. 1. Suar. l. 4. de hor. can. c. 30. a. n. 18. Palau. p. 1. d. 2. pun. 1. n. 11. Num autem sibi vere pauperi beneficiatus possit restitutionem applicare *sect. 2.* discutietur.

Infero nono, posse beneficiatum præter restituendi præfatam pœnam, post semestrem excommunicari, suspendi, ac Beneficio priuari si intra quindecim dies postquam monitus est, bis saltem non recitauerit. Quia ita Lateranensis constitutio præscribit. Valq. de Benef. c. 4. 1. dub. 8. n. 45. Bonac. de hor. can. d. 1. q. 5. pun. 2. & alis.

Decimo infero, asserendum de pensionariis officium Deiparæ non recitantibus mortaliter delinquere, si post obtentam pensionem id omiserint: & transacto semestri, obligatos esse integros fructus restituere. Quia nullum munus præter recitationem exsequitur cuius ab integra restitutione valeant excusari. Colligitur ex constitutione Pij v. Suar. l. 3. de hor. can. c. 31. sine Bonac. de hor. can. d. 1. q. 5. pun. 1. n. 21. Nauarra de restit. l. 2. c. 1. n. 299. & alij apud ipsos.

CAPVT XI.

De Oratione publica seu facta in choro officij Canonici recitatione.

NULLVS Clericus ratione ordinationis tenetur officium diuinum publice in Ecclesia celebrare. Quia nullus est textus hanc Clericis ratione ordinis obligationem indicens, sed solum Beneficij ratioe. Nam c. v. l. 92. & Clem. 1. de celebr. Mis. c. 1. eodem tit. loquuntur de Clericis Ecclesiæ deputatis ratione Beneficij: alias quilibet in minoribus constitutus obligatus esset, cum ratione ordinis Ecclesiæ deputatus existat. Nauarra de orat. c. 4. Azor. l. 1. c. 11. q. 8. Bonac. de hor. can. q. 3. pun. 5. n. 5. Suar. l. 4. de hor. can. c. 10. a. n. 10. Valent. 1. d. 2. d. 6. q. 2. pun. 10. §. 6.

Per se loquendo nullus particularis Religiosus sub graui culpa adstringitur horas in choro dicere. Quia nec obligatur ex iure scripto, neque ex consuetudine, neque ex accepto stipendio. Nullus enim textus id præscribens inuenitur, nullam consuetudinem id ita grauiter indicentem agnosco, stipendium non ipse, sed communitas accipit non sub obligatione chori, sed in sustentationem Religiosorum, vt liberius Deo inserviant, & pro benefactore præcentur. Prælati vero licet specialiter obligatus sit curare, ne officium diuinum in choro omittatur, non tamen specialiori obligatione adstringitur ibi assistendi, quam Religiosi reliqui: imo facilius quam alij potest ab illa assistentia ob occupationes sui muneris excu-

sari. Infero à fortiori moniales choro non esse obligatas nisi iuxta obligationem Regulæ; quæ quidem & Religiosis, & monialibus non ad culpam, sed ad pœnam obligat subeundam. Suar. l. 4. de hor. can. c. 10. n. 16. & 18. Bonac. d. 2. de hor. 9. 1. pun. 1. n. 9. Palau. p. 2. d. 3. pun. 1. n. 12.

Canonici seu Præbendati Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiarum, quibus ob assistentiam in choro distributiones conceduntur, obligati sunt sub graui culpa officium diuinum in choro recitare iuxta cuiuslibet Ecclesiæ præscriptam consuetudinem. Quia hæ distributiones ea lege conceduntur, vt officium diuinum ibi celebretur. Fauer. c. fin. 92. in quo pœna grauis imponitur ab hac obligatione deficientibus. Suar. l. 4. de hor. can. c. 10. n. 17. citans Syluestrum. Angelum, Arnillam, Turrecrematam, & alios. Dixi iuxta consuetudinem cuiuslibet Ecclesiæ præscriptam. Variæ enim sunt Ecclesiarum consuetudines tum in modo dicendi officium tum in diebus, quibus dicendum est: & consequenter varia est Canonicoz obligatio. Nam in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis pinguis singulis diebus totum officium publice canitur: in alijs vero vbi redditus sunt tenues, singulis diebus totum officium recitatur: in alijs nec totum recitatur Officium: in alijs solum diebus Dominicis, & festiuis. Iuxta hanc ergo consuetudinem Præbendati huiusmodi Ecclesiarum officium diuinum canere, vel recitare tenentur. Quia stipendium eis hac obligatione impertitur. Suar. citat. n. 3. Bonac. d. 2. de hor. can. q. 1. pun. 2. & 3.

Non solum grauius delinquit, qui sine legitima causa choro non adest: sed restituere tenetur, si distributiones assistentibus, seu legitime impeditis vsurpet. Quia accipit id, quod suum non est. Item lethaliter delinquit, si ob eius absentiam Officium diuinum in choro omittitur, aut cum debita solemnitate non celebratur. Quia quilibet ex communitate tenetur onera, & obligationes communitatis subire. Suar. l. 4. de hor. can. n. 13. n. 9. & omnes ferè. Deciditur enim c. unico, de Clerico non restit. in 6. & Trident. sess. 24. c. 12.

Certe vno vel altero die in anno abesse, non constituit culpam grauem v. gr. quatuor dierum absentia culpabilis leuis erit. Quia sic videtur apud timoratos esse receptum. Syluest. v. Hora. q. 10. Valq. de Benef. c. 3. a. 1. dub. 1. n. 181. Bonac. d. 2. de hor. can. q. 2. pun. 2. n. 1. Suar. l. 4. de hor. can. c. 13. n. 8.

Per se loquendo, omnes Canonici tenentur Horas canonicas in choro recitare iuxta suarum Ecclesiarum vsum. Quia est personalis obligatio, quæ non potest in alios transferri. Vnde exclusa consuetudine, aut privilegio non potest in sui locum alium substituere, qui deserviat. At fundatione Ecclesiæ, statuto, consuetudine, & privilegio obtineri potest, ne teneantur Canonici perse in choro psallere, sed re, per alium satisfaciant, si ministris & capellanis psallentibus ibi assistant, & sua præsentia officia præstent, vt ferè in omnibus Hispaniæ Ecclesiis Cathedralibus est consuetudo recepta. Quia hic modus fundationis statuti, consuetudinis, aut privilegij turpitudinem non habet, sed potius decorem & splendorem specialem in Ecclesiæ ministris: nec contrarius est capiti fin. 92. neque Tridentino sess. 24. c. 12. Suar. l. 4. de hor.

12 Theologiae Moralis Lib XXVIII.

hor. can. c. 10. n. 1. Azor. p. 1. l. 10. c. 11. q. 5. & 6. Lessi. l. 6. c. 3. dub. 3. n. 184 Navarra de rest. l. 2. c. 2. n. 114. Bonac. d. 1. de ho. can. q. 3. pun. 2. §. 1. n. 18. Imò non solum consuetudine, privilegio, ac statuto induci potest Canonici satisfacere, si choro assistat, privatim recitans, sed etiam si absens à choro alium substituat, ut nomine ipsius assistat. Quia id nullam continet turpitudinem. Bonac. citatus.

101
Cum est can-
tus figuratus
sufficit assi-
stentia.

Porro quoties cantu, quem dicunt figura-
tum, divinum Officium persolvitur, non te-
netur Canonici, suam vocem miscere, sed
sufficit, si ibi assistat, Constat ex praxi, quia
ille cantus necessarius non est. Bonac. d. 1. de
hor. can. q. 1. pun. 3. n. 4. Lessi. l. 2. c. 3. dub. 3. n.
185. & 186.

102
Si minuenda
est debita so-
lemnitas, de-
bet canere.

Quoties vero officium divinum omittend-
um est, vel minuendum in solemnitate soli-
da, nisi Canonici cantent: canere tenentur,
nemini, de nec sufficit, sibi tantum assistant. Quia ipsis
incumbit primo, & per se Ecclesiae onera subire,
& officia divina ibi celebrari solita susten-
tare. Navarra de restit. l. 2. cap. 2. num. 114.
Moneta de distrib. q. 2. num. 25. Pelanti. 2. 2.
quest. 61. art. 2. quest. 4. num. 4. & 7. Bonac.
dict. 1. de hor. canon. quest. 3. pun. 2. §. 7. nu-
mer. 19.

103
Præbendati
obligati ad
canendum
debet canere.
& attendere
ad ea, quae
alter chorus
canit.

Obligati ad canendum Præbendati debent
canere, nec satisfaciunt, si submissa voce re-
citant: & attendere ad ea, quae alter chorus
canit. Quia haec necessaria sunt, ut Officium
publice alternatim persolvatur, & unus chorus
cum alio communicet. Bonaci. plures referens,
d. 1. de hor. can. q. 3. pun. 1. §. 1. num. 17. Lessi. l. 2. c.
33. n. 184. Suar. l. 4. de hor. can. cap. 12. num. 9.
& 10.

104
Qui partem
suam canit,
& aliorum
et si propter
partem non
percipit, lu-
cratur.

Qui partem suam canit, & aliorum, & si pro-
curetur, partem non percipit, satisfaciunt, potestque
distributiones percipere modo postea privatim
suppleat, quae non percipit. Quia per eum non
stetit, quo minus perciperet, & cum aliis in re-
citatione communicaret. Navar. de orat. c. 11. n.
41. Moneta de distrib. p. 2. q. 2. n. 47. Suar. l. 4. de
hor. can. c. 30. n. 15. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun.
2. §. 2. n. 20.

105
Qui a dicun-
tur organo
supplenda.

Verus, qui organo, seu musico instrumen-
to dicuntur, debent ab aliquo voce exprimi:
aliis nos satisfacti recitandi officium obligatio-
ni, etiam si obligatio assistendi choro impleat-
ur. Suar. l. 4. c. 14. n. 15. Bonac. d. 1. q. 5. pun. 2.
n. 12.

106
Qui a q. bo-
vi mysterio
servit obliga-
tioni satisfacit.

Si dum alij recitant quis ex officio, vel supe-
rioris mandato interitus præbendo, transferen-
do libros, satisfaciunt obligationi assistendi choro:
debet autem privatim postmodum recitare si
propter ea munera à recitatione suae partis, &
ab attentione alterius impediatur. Valq. de
Benef. c. 4. §. 1. dub. 7. n. 111. Bonac. d. 1. de hor.
can. q. 3. pun. 2. n. 13.

107
Decanus, &
Canonici
qui ex offi-
io alius minis-
terii dant me-
ram satisfaci-
unt assisten-
tiae obligatio-
ni.

Canonici Penitentiarj, qui dum officia
divina celebrantur, confessiones audiunt: &
Decanus alique Canonici, qui ex proprio
officio aliis ministeriis incumbunt, satisfaciunt,
obligationi choro assistendi. Quia reputantur,
ut praesentes, & si privata recitationi non sa-
tisfaciant. Bonac. relatis aliis. d. 1. de hor. can. q. 3.
pun. 2. num. 14. colligitur ex Tridentino sess. 22.
cap. 3.

108
Servandus

Servandus ordo, & tempus ab Ecclesia præ-
scriptum in publica horarum celebratione, ad

quam non solum substantiam, sed modum per-
tinere quis dubitet? Primò igitur Matutinum
& laudes, deinde Primam, postea Tertiam, reli-
quasque horas suo tempore oportet recitare.
Certè hunc ordinem in recitatione publica in-
vertere, notabiliter antepone, aut postponere
absque gravi, & publica causa crediderim esse
mortale. Quia sic gerentes tollunt uniformita-
tem, quae Ecclesiae decorem specialem tribuit, &
occasione grae offensio, & scandalu genera-
di exhibent. Suar. l. 4. de hor. n. c. 11. m. 7. Filline.
17. 23. c. 6. 2. Palau p. 2. d. 3. pun. 5. n. 1. Quam-
vis rigorosum aliis videatur.

Locus non est alius ab Ecclesia ex c. fin. q. 2.
c. 1. & clem. 1. de celebr. Mis. Porro in alio lo-
co nisi necessitas gravis cogat, aut consuetudo
legitime praescripta suadeat, poterit huic obli-
gationi fieri satis. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3.
pun. 1. n. 1. & alij.

Sedere in proprio stallò, & vestes Canoni-
cales ferre non est necessarium ex vi iuris com-
munis. At si ex consuetudine, vel statuto Ec-
clesiae tantum sit ne aliquis distributiones lu-
cretur nisi talibus indutus vestibus ingredia-
tur, & in proprio sedeat stallò: illas non lu-
crabitur sed tanquam absens in choro est re-
putandus, qui his caret conditionibus. Quia
huiusmodi consuetudo vel statutum rationabili-
le est, & à Tridentino sess. 24. c. 2. approba-
tur. Garcia plures referens p. 1. de Be-
nef. c. 2. n. 327. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3.
pud. 1. n. 1.

Obligati autem sunt choro assistere sub pri-
vati priuationis distributionum. ex Bonifacij
VIII. c. unica de Clericis non resid. constitutio-
ne. Quia distributiones donantur solum cho-
ro praesentibus iuxta Tridentinum sess. 24. c.
12. de reform. Profecto sic absens illegiti-
me ante Iudicis sententiam huic distribu-
tionibus priuatur. Quia nullus retinere potest
rem cuius dominium non potest acquirere,
nec suam efficere. Moneta p. 3. de distrib. q.
7. n. 81. Bonac. d. 2. de hor. can. q. 7. pun. 2.
num. 2.

Insuper si beneficiati ultra tempus à Triden-
tino vbis. permittum, abfuerit pro primo an-
no & prima vice priuati sunt dimidia parte
fructuum, quos residendo, & interfendo
fuerant lucraturi. Quod si iterum ea fuerint
vsi negligentia, omnibus fructibus sunt pri-
uandi. Crescente vero contumacia, non so-
lum fructibus, sed & Beneficio sunt spoliandi
sic Concilium. At haec priuatio est proprie
pœna, & non ipso iure lata, sed per Iudicem
imponenda, ut constat ex verbis textus, &
annotavit Rota in caus. Cautiens. fructuum co-
ram D. Orano 10. Aprilis, anno 1592. Garcia
p. 3. c. 1. n. 151.

Nomine autem distributionum quibus be-
neficiatus ob absentiam à choro priuatur, in-
telliguntur illi proventus, quos acquirit ob
continuum chori interitum sub fructuum distribu-
tione comprehenduntur annui redditus be-
neficiati ob Beneficij titulum concessi. Garcia Fructuum
p. 3. c. 2. n. 440. Moneta. de distrib. p. 1. q. 6. Bon-
nac. d. 2. de hor. can. q. 2. pun. 1. n. 1. Tuschus 10. 2. 100.
lit. D. consil. 51. n. 8. Gonzal. ad 8. Regul. Cancel.
proem. §. 7. n. 154. Vnde fit distributiones quo-
tidianas à fructibus Beneficij distingui Titid.
sess. 24. c. 12

Potro

Secl. I. De Præcepto I. Recept. Sentent. 13

114
 Distributio-
 nes amissa ob
 non residen-
 tiam & fructus
 Canonici
 res. & ex Trident.
 f. 24. c. 12. Vbi distribu-
 tiones solum præsentibus conceduntur: Ergo illæ
 distributiones amissa competere non possunt
 Canonici præteritis, nec futuris: sed actu præ-
 sentibus. Ergo illis sunt applicandæ, quando fue-
 rit facta diuisio. De fructibus verò, qui non
 ipso iure amittuntur, sed per sententiam con-
 demnatoriam, dicendum est, illis Canonici de-
 beri, qui tempore, quo solvantur, resident. Quia
 tunc Capitulum illos fructus acquirit, & con-
 sequenter Canonici tunc existentes: Ergo inter
 eos est diuisio faciendâ. Gonzal. ad Regul. 8. Can-
 cel. gloss. 37. n. 26. Garcia citat. m. 429. Si autem
 patrimonium Ecclesiæ non sit inter fabricâ, &
 ministros diuisum, tunc distributiones quoti-
 dianæ, quas absentes amittunt, seculâ in con-
 trarium consuetudine, interessentibus accre-
 scunt. Quia sic incitantur Canonici ad assiden-
 dam diuinis officiis, ob quam causam fute di-
 stributiones assignatæ. Bonac. dist. 2. quæst. 7.
 punct. 1. principio. colligitur ex Trident. f. 24.
 cap. 12. Limitanda vero conclusio in primis,
 vt non procedat in distributionibus extraordi-
 nariis, & in propriis, quæ de redditibus alicuius
 Dignitatis, & Personatus constitutæ sunt.
 Hæ enim non accrescunt interessentibus, sed
 Ecclesiæ fabricæ, vel alteri pio loco arbitrio Or-
 dinarij applicandæ, Trident. f. 22. cap. 3.
 Deinde vt non procedat in distributionibus, ex
 quibus cuilibet præbendato interessenti est si-
 gnata determinata pars. Quia per hanc assi-
 gnationem tacite insinuat, illa debere esse
 contentum, neque amplius lucrari posse: &
 tunc si abest, cedit illa portio Ecclesiæ, non
 aliis præbendatis. Tertio denique, vt non pro-
 cedat in distributionibus amissis ob aliam cau-
 sam præter absentiam à choro. Hæ enim distri-
 butiones non interessentibus, sed Ecclesiæ, si
 indigeat, vel altero pio loco arbitrio ordinarij
 sunt applicandæ. Quia ex nullo textu constat,
 interessentibus deberi. Garcia part. 3. cap. 2.
 num. 146. Palas part. 1. d. 3. punct. 8. num. 3. 4. 5.
 & 6.

CAPVT XII.

De causis excusantibus Beneficiatum à
 choro vt non obstante illius absen-
 tia distributiones lucratur.

115
 Trinitas Bo-
 nifacii de re-
 bus eccle-
 siasticis
 causis con-
 siliis
 tunc.
 BONIFACIUS VIII. c. unico, de cler. non
 resid. in 6.atur excusare infirmitatem
 iustam rationabilem corporis necessita-
 tem, & eandem Ecclesiæ utilitatem. Et subiun-
 git: Qui vero aliter de distributionibus ipsis quid-
 quam receperit, dominum non acquirat, nec faciat
 eas suas: imò ad omnium restitutionem, quæ contrâ
 huiusmodi nostram constitutionem receperit, teneat-
 ur. Ergo solum illi, quos infirmitas, rationabilis
 Est. & Mend. Theol. Moral. To. IV.

corporis necessitas, aut euidens Ecclesiæ excusat
 utilitas, poterunt in absentia distributiones lu-
 crari.

116
 Absens ergo à choro ob grauem infirmitatem
 non solum fructus Beneficij, sed etiam distribu-
 tiones quotidianas, quæ interessentibus conce-
 duntur, lucratur. Quæ autem sit grauis infirmi-
 tas, arbitrio prudētis viri seu Medici periti re-
 linquitur. Res agitur extrajudicialiter: si vero in
 iudicio agatur, arbitrio Prælati, seu iudicis relin-
 quitur, qui ex Medicorum iudicio indicare de-
 bet. Non autem huiusmodi priuilegio priuatur
 ille, qui sua culpa infirmitatem contraxit. Quia
 textus exclusit infirmos, qui causam agitudini
 dedere, sed omnibus ob infirmitatem impeditis
 priuilegium lucrandi concessit. Sic ex Sacra
 Congregatione decilum refert Garcia de Pen.
 p. 3. c. 2. m. 363. Bonac. d. 2. q. 5. punct. 1. n. 7. Barbo.
 p. 3. de potest. Episc. alleg. 5. n. 168. Moneta p. 2.
 de distrib. q. 6. m. 12. Azor. p. 1. l. 7. c. 7. q. 11. Gutier.
 l. 1. q. 9. Canon. c. 1. n. 138.

117
 Lucratur præterea fructus, & distributiones,
 qui rationabili corporis necessitate afficitur.
 Adest autem tunc huiusmodi necessitas, quan-
 do ex assistentia chori tibi imminet graue vitæ
 damnum, honoris, vel fortunæ. Quia Eccle-
 sia, quæ pia mater est non vult suos obligare alu-
 mnos ad officia peragenda cum tam graui co-
 rum incommodo: neque priuare emolumen-
 to eos, qui ex tam iusta causâ officium omit-
 tunt. Plures ergo ex receptiori sententia casus
 expono, in quibus datur excusatio. Debentur
 distributiones eis, qui à choro abest eo quod
 Medici iudicio putat graue damnum sibi ob-
 stenturum, si domo egrediatur, & choro assi-
 stat: vt contingit in valetudinariis, & alias,
 qui medicinam, qua corpus expurgatur, su-
 munt. Bonac. dist. 3. q. 5. punct. 2. num. 4. De-
 bentur ei, qui ex consilio Medici aliud se con-
 fert recuperandæ valetudinis gratia. Barbo. p.
 3. de potest. Episc. alleg. 5. n. 169. De-
 bentur ei, qui causâ recuperandi vires in infir-
 mitate amissas, & ob cantum nimium defa-
 tigatus se à choro retrahunt, ille vt conuale-
 scat, hic vt aliquantisper recreetur. Bonac. punct.
 2. num. 4. & 5. Debentur beneficiato, qui
 commode assistere non potest ex senectute.
 Quando autem hoc impedimentum præstat ar-
 bitrio Medici relinquendum. Regulariter ses-
 tuagenariis inest. Bonac. q. 5. punct. 2. n. 6. De-
 bentur ei, qui abest à choro, & à loco Beneficij
 ob timorem pestis grassantis in illo loco: modo
 Parochi non obest officium. Bonac. n. 7. Deben-
 tur habenti inimicum, cuius conciliationem
 facile obtinere nō possit, & à quo timet graue
 malum, si assistat. Id efficacius contingit, si in
 Vrbe grassatur bellum. Moneta p. 2. de distrib.
 q. 5. n. 72. Debentur ei, qui, ne alios peste infi-
 ciat, eo quod à loco non sano veniat, vi com-
 pellitur non assistere: vel alia via detineatur,
 quam vincere non valeat. Azor. part. 2. l. 5. c. 7.
 quæst. 10.

118
 Quid autem dicendum de eo, qui trusus in
 carcerem, aut in exilium est immisus: si cau-
 sam huic impedimento non dedit, etiam si
 Iudex legitime eum condemnet, vt pote qui
 falsis testibus mouetur, distributiones ac-
 quirat. Quia corporali necessitate, quam ex-
 cutere non valet, ab assistentia impeditur.

B A

14 Theologie Moralis. Lib. XXVIII.

At si dedit condemnationi causam etiam si iudex absque sufficientibus indicibus cum capi fecerit, vel condemnauerit, distributiones non lucrabitur. Quia tunc ipsi causa est absentia. *Couar. 1. variar. cap. 13. num. 8. Bonac. dist. 2. de hor. can. q. 5. pun. 2. §. 1. n. 1. Garcia part. 2. cap. 2. num. 364.*

¹¹⁹ Quid vero de excommunicato suspensio interdicti sentendum? si iniuste excommunicatus sit, neque fructus neque distributiones amittit. Quia corporali necessitate impeditur ne diuinis officiis assistat grauiori timore nocuenti. Debet tamen, si commodè possit, absolutionem procurare, & impedimentum iniuste censuræ remouere. *Moneta de Distribut. part. 1. quest. 5. num. 43. Nauarra de resit. cap. 2. numer. 238. Bonac. dist. 2. quest. 5. punct. 2. num. 9.* Si vero iuste excommunicatus sit, distributiones non lucratur. Quia non ob necessitatem, sed ob voluntatem malitiosam, qua in excommunicationem incidit, & persistit, abest à choro. Verum si paratus sit satisfacere, & absolutionem petat, & denegetur, distributiones lucratur. Quia iam per ipsum non stat. *Syluest. v. Clericus 4. quest. 2. §. Sa v. Beneficium, num. 50. Armil. v. Clericus, num. 28. Henric. 1. 7. cap. 36. §. 1. & l. 13. cap. 3. §. 3. Sayr. de Censur. l. cap. c. 5. num. 106.* Profecto si iuste excommunicatus horis interdicti, lucratur fructus, & distributiones officio correspondentes. Quia licet, in huiusmodi assistentia, delinquit, & ob hoc peccatum mereatur fructibus, & distributionibus priuari c. *Pastoralis §. verum, de appellationib. ipso tamen in re priuatus non est: nullibi enim constat hanc impositam esse priuationem. Valsq. de Benefic. cap. 4. §. 3. dub. 4. num. 229. Auila de Censur. part. 2. cap. 6. dist. 6. dub. 1. Bonac. dist. 2. de excom. quest. 1. punct. 4. c. 2. num. 1.* Equidem in Hispania Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis viget consuetudo, ut quoties aliquis Canonici excommunicatur, eo ipso statim notum fit punctatoribus, ut illum extra numerum constituent.

¹²⁰ Idem dixerim fere de suspensio. Si enim iniuste suspensus fuit ab officio Ordinis, & iurisdictionis, à Beneficio, à diuinis officiis: distributiones recuperat ab iis, quibus fuerant applicata, vel à Iudice iniuste suspendente, etiam si diuinis non interfit. Quia non debet absque culpa affici poena. Si autem iuste suspensus sit, videndum est, cuius qualitatibus sit suspensio: nam si suspensus est à diuinis officiis, & illis assistat, lucratur fructus, & distributiones. Quia nullibi inuenitur, priuatum esse ipso iure fructibus officio male exercito respondentibus. Porro si à Beneficio suspensus sit, priuatus manet fructibus, & emolumentis, quæ ex Beneficio profluunt, etiam si officiis diuinis assistat. Quia redditur incapax ille acquirendi. *Garc. part. 7. cap. 13. num. 92. & cap. 4. num. 58. Bonac. dist. 2. de hor. canon. quest. 5. punct. 2. §. 3.* Idem proportionem seruata, ferendum de interdicto. Si enim ob iniustum interdictum quis priuatur diuinis assistere, priuandus non est distributionibus. Quia iusta, & rationabili causa omittit assistere, timore scilicet maioris nocuenti, si contempta ea censura iniusta diuinis se immisceat. Si vero iuste interdictus est, ab Ecclesiæ ingressu, & consequenter diuinis

assistere: receptus est, cum distributiones lucrari, si assistat. Quia esto peccet, præstat officium, ob quod distributiones conceduntur. At si Ecclesia sit specialiter interdicta, neque tamen Interdicto causam dedisti, distributiones lucraberis. Quia per te non stat, quominus ibi diuinis assistas. Idem erit cum Ecclesia polluta est, ob quam causam officia in ibi celebrari non possunt. Verum si generaliter Ecclesia est neque interdicta, neque tu causam dederis Interdicto, cum ibi possis celebrare diuina sicut antea, & tenearis conditionibus in c. *Alma mater, de sent. excom. in 6. relatis, distributiones lucraris, si diuinis assistas. Palaus p. 2. d. 3. pun. 9. §. 2. n. 10. & alij.*

Denique tempore Cessationis beneficiatus lucratur fructus Beneficii titulo correspondentes, etiam si causam dederit Cessationi, nisi per sententiam illis priuetur. Quia non priuatur Beneficio. Distributiones autem minime lucratur, Quia hæc correspondent officio, quod illius culpa non excusetur. Si autem causam cessationi non dedit. Licet distributiones obtineret. Quia legitima causa diuinis assistere impeditur. Si tamen qui causam cessationi exhibuit, soluendo non esset, crediderim, ex benignitate posse ei à Prelato distributiones, & alia emolumenta amissa applicari. *Couar. ad c. Alma mater §. 4. num. 7. Moneta de distrib. q. 16. num. 36. Bonac. d. 6. Censur. pun. 3. num. 11. & d. 2. hor. can. q. 5. pun. 1. §. Suar. & alij, quos citat, & sequitur Palaus p. 2. d. 3. pun. 9. §. 2. n. 12.*

¹²¹ Quid autem dicendum de eo, qui Beneficio priuatus est, vel depositionis, aut degradationis poena afficitur? si ita priuatus est Beneficio, ut nullatenus illud retineat, sed deponatur, & alteri sit collatum, etiam si hoc iniuste factum fuerit, distributiones non lucratur. Quia non habet ad illarum acquisitionem fundamentum. Tenetur tamen qui iniustitiam commisit, omnia damna reparare. Tandem cum depositio, & verbalis degradatio sit quedam officij Ecclesiastici in perpetuum priuatio: à die depositionis, & degradationis fructibus, & distributionibus omnino priuatur. *Bonac. d. 2. de hor. can. q. 5. pun. 2. §. 9. Palaus p. 2. d. 3. pun. 9. §. 2. n. 12.*

¹²² Ceterum tertiam causam excusantem ab assistentia diuinorum Officiorum expendo. Absens ob euentem Ecclesiæ propriæ utilitatem in fructus, & distributiones lucratur c. *Consuetudinem, de cler. non resid. in 6.* Ut autem constet, alicuius absentiam in propriæ Ecclesiæ utilitatem cedere non debet illo proptio indicio niti, sed sapientum timorata conscientia consilio harescere. Regula riter autem quoties quis à proprio Capitulo est electus ad aliquod negotium gerendum, quod ab ipso indicatum est Ecclesiæ vtile: fructus, & distributiones lucratur. Vnde immixtus ad visitanda Apostolorum limina: Ad Conciliū generale, seu ad Principem, & legatum gratulationis causa: Assignatus ad sumendas reddituum rationes: Ad iurisdictionem aliquam illius Ecclesiæ exercendam, fructus, ac distributiones lucratur. Item qui præbendam habet, cui animarum cura incumbit, diē Sacramenta ministrat, vel alia ad animarum curam attinentia exercet. Præterea qui visitat Ecclesiam

Secl. I. De Præcepto I. Recept. Sent. 15

Ecclesiam, verbi gratia Archidiaconus; quia visitando Ecclesiam intra, & loca, ei inferuit. Et qui ob iura Ecclesie sue defendenda abest. Et qui pro defendendis propriis Beneficiis iuribus recedit: quia huiusmodi defensio in evidentem Ecclesie utilitatem cedit. Certe obles datus ab Ecclesia, aut etiam repræsentari causa captus, & detentus, quotidianis distributionibus privari non debet. Quia ob causam Ecclesie abest. Quod si perquiras, quanto tempore quis possit lucrari fructus, & distributiones abesse ab Ecclesia pro negotiis eius expedire: respondeo, toto eo tempore, quod in eundo, ac redeundo ad locum negotij, & in illius expeditione consumpsit, proculdubio lucratur. Quia non solum negotij expeditio, sed & via ad illud gerendum, & reditus in propriam domum in Ecclesia cedit utilitatem. Quanto autem tempore quis indigeat tum ad viam, tum ad negotij expeditionem, prudentis arbitrio relinquendum. Hæc carptim ex Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun. 1. n. 14. Garcia de Benef. p. 3. c. 2. d. 349. Barbosa p. 3. de potest. Episc. alleg. 5. n. 159. Palaop. 2. d. 3. pun. 9. q. 3. a. n. 1. & alijs collegi.

ra, qua legit, aut concionatur, sed omnibus illius dei horis præsens choro reputatur. Quia actionem magis laboriosam exercet, & quæ specialem preparationem requirit, Garcia p. 3. c. 2. n. 18. q. Moneta. de distrib. p. 1. q. 10. n. 17. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun. 2. §. 6. Barbo. p. 3. de potest. Episc. alleg. 56. n. 8. In aliquibus Ecclesiis viget consuetudo, ut non solum eo die, quo Magistralis concionatur, pro præsentibus habetur; sed etiam per octo dies concioni antecedentes. Quia reputantur necessarij, ut absq; graui defatigatione, officij pro ut decet, exerceat. Crediderim tamen, hanc consuetudinem extendi posse ad lucrandos fructus præbendæ; non autem ad quotidianas distributiones, nisi forte in ipsis tota præbenda constitueret. Quia Gregorius XII. dixit, distributiones quotidianas deberi concionanti, & legenti non solum hora, qua legit, seu concionatur, sed pro tota die, ex gratia inquam: extendere autem gratiam ad alias dies minimum videtur, lege Garciam citatum num. 125.

Vicarius Episcopi, examinador Synodalis, Visitator Diocesis &c. fructus lucratur. Quia legitimam habent absentia causam. Non autem distributiones quotidianas, nisi priuilegio Pontificis; consuetudine legitime præscripta, aut statuto à Pontifice confirmato, eis concedantur. Quia non sunt occupati in seruitio sue Ecclesie propriæ, sed in seruitio Episcopi, aut Ecclesie in communi. Garcia citans Monetam, p. 1. c. n. 354. vbi refert priuilegiū concessū ad instantiā D. Caroli Ecclesie Mediolanensis præbendis concessum. Bonac. de hor. can. d. 2. q. 5. pun. 5. §. 8. Barbo. p. 3. de potest. Episc. alleg. 53. n. 161. de examinadoribus loquens. Item debentur fructus, sed non distributiones duobus Canonicis ab Episcopo in sui obsequium assignatis, ac si præsentibus choro essent iuxta cap. De cetero cap. Ad audientiam, de cler. resid. Constat, eis deberi fructus. Quia legitima causa, qualis est seruitium Episcopi absunt. Quod vero distributiones non sunt eis debita, patet. Quia non sunt in Ecclesie propriæ utilitate occupati. Garcia citat. num. 346. Barbo. 2. bi num. 142. Gonzal. ad Regul. 10. Cancel. gloss. 6. num. 255. Monuerim vero, Parochum nequaquam in familiarem Episcopi assumi posse ultra duos menses à Concilio permisos, neque in Vicarium, aut visitatorem assignari. Quia eius assistentia ita est utilior Ecclesie, ut ex assistentiā ad Episcopum nequeat honestari. Pluribus Sacra Congregationis decisionibus probat Garcia p. 3. cap. 2. num. 40. Barbo. p. 3. de potest. Episc. alleg. 53. num. 86. Nomine vero Episcopi quilibet iurisdictionem Episcopalem habens intelligitur, & qui caput est Ecclesie Collegiatæ, ut Abbas, vel Prior. Hic assumere potest in sui seruitium duos ex præbendis. Garcia ibi. n. 381.

Familiares Pontificis absentes à choro fructus lucratur. Quia est legitima absentia causa, & fortior, quam Episcopi seruitium, &c. Cum dilectus, de cler. non resid. Non verò possent distributiones lucrari, nisi aliquo priuilegio, aut consuetudine præscripta legitime manantur. Garcia p. 3. cap. 2. n. 383. Moneta part. 2. question. 9. numer. 13. Bonac. d. 2. de hor. canon. q. 5. pun. 3. §. 1. illi autem dicuntur

124
Capitularis assistentia regulariter loquendo Capitularis Congregationis assistentia non est causa sufficienti, ut qui à choro abest.

125
Canonicus Penitentiarius dum in Ecclesia assistit paratus confessiones audire, ibique penitentes expectat, aut cum eis de rebus ad confessionem pertinentibus loquitur, præsens choro censetur. Trident. sess. 24. c. 8. Quia utilitati Ecclesie prouidet. Idem dixerim, dum extra Ecclesiam Litanias ac Processiones habetur. Quia hæc publica recitatio sub nomine diuinorum officiorum, quæ in choro celebrantur, comprehenditur. Sic decisum à Cardinalium Congregat. refert Garcia p. 5. c. 4. n. 15. Bonac. d. 2. de hor. can. q. 5. pun. 3. §. 5. n. 4. Barbosa p. 3. de potest. Episc. alleg. 55. n. 3. Porro alij Canonici, qui tempore diuinorum officiorum confessiones audiunt, si ex deuotione gerant, haud pro præsentibus choro sunt habendi. Quia etsi hoc munus cedat in populi utilitate, cedit tamē in diuinorum officiorum immutationem. At si ex assignatione Superioris huic incumbant officio ut Penitentiarius lucrantur. Quod etiam assero de illo, qui in locum Penitentiarij ob illius absentiam, vel mortem subrogatur. Quia subrogatus sapit naturam illius in cuius subrogatur locum. si cum §. iniuriarum si si quis cautionibus Bonac. citat.

126
Canonicus Magistralis cum in propria Ecclesia concionatur, aut legit, lucratur, ex c. vni Magistralis, de Cler. non resid. in 6. Quia exequitur officium, dum legit, & obligationem sue præbendæ, quod non potest valde vtile Ecclesie non esse. Imo ex confessione Gregorij XIII. & Sacra Congregationis declaratione, non solum ea hoc

127
Imo qui concionatur est octo diebus potest à choro abesse.

128
Familiares Pontificis absentes à choro fructus lucratur. Quia est legitima absentia causa, & fortior, quam Episcopi seruitium, &c. Cum dilectus, de cler. non resid. Non verò possent distributiones lucrari, nisi aliquo priuilegio, aut consuetudine præscripta legitime manantur. Garcia p. 3. cap. 2. n. 383. Moneta part. 2. question. 9. numer. 13. Bonac. d. 2. de hor. canon. q. 5. pun. 3. §. 1. illi autem dicuntur

21. Theologia Moralís Lib. XXVIII.

tur Pontifici inferuere, qui sunt eius Capellani, Camerarii, Secretarii, ac reliqui si niles officiales. Et qui itandato ipsius in Curia commorantur, vel quibus expeditio alicuius negotij in vrbe, aut extra urbem committitur. Bonac. *ibid.* Porro ex privilegio etiam distributiones quotidianæ conceduntur Auditoribus Rotæ ex Bulla Clementis VIII. Inquisitoribus, & Fiscalibus hæreticæ prauitatis ex Paulo III. & Pio V. Collectoribus generalibus Cameræ Apostolicæ, subcollectoribus, Adnecatis, Procuratoribus, Fiscalibus, & Notariis in causa spoliatorum & iurium Cameræ, eorū officio durante ex Bulla Sixti V. Barbo. p. 3. de potest. Episc. alleg. 53. n. 155. 156. 165. 157. Palau. p. 1. d. 3. punct. 9. §. 8. q. n. 1.

Docentes Theologiam, seu ius Canonicum in studio generali, seu celebri vniuersitate, & ibi studentes fructus lucrantur. c. fin. de Magist. r. s. Debet autē docere ex vniuersitatis, seu Claustrij licentia; & etiam absque stipendio, & Cathedra legant, pro presentibus habentur, quoad fructuum perceptionem. Quia in privilegiis ab Eugenio IV. concessis Salmanticensi Academia, quæ iam sunt Complutensi, ac Vallisoletana communicata, solum expostulatur publice in scholis docere. Quoad studentes autem monerim, debere eos maiori anni parte in Vniuersitate commorari, ibique diligenter studere ius Canonicum, aut Theologiam. Probabile est autem consequi fructus, etiam si ius civile ediscant. Quia c. l. de fraternitatis, de cler. non resid. nulla est facta limitatio. Excipe, nisi sit Sacerdos, Archidiaconus, Decanus, Præpositus, Cantor, vel personatum habens: quia his studium iuris civilis, & medicinæ sub pœna excommunicationis est prohibitum c. fin. ne clerici, vel Monach. Moneta p. 2. de distrib. q. 10. n. 19. 21. Barbo. p. 3. de potest. Episc. allegat. 26. n. 24. 15. & 2. Profecto hi tam docentes, quam studentes distributiones non lucrantur. Quia ita habetur c. licet, de preben. & in constitut. Eugeniana Salmanticæ Vniuersitati concessa, Garcia p. 3. c. 2. n. 113. Bonac. d. 2. de hor. can. q. 5. punct. 3. §. 2.

Profecto Pontificis privilegio potest quis à choro abesse. Quia cum chori assistentia iure humano sit inducta poterit Pontifex in ea dispensare ex causa iusta, vt tam fructus, quam abesse & fructus distributiones percipiat. Si autem ea causa legitima absit, dubito, an valeat quoad distributiones dispensatio. Quia hæc à fidelibus relinquuntur diuino Officio interessentibus. At fidelium voluntates haud potest Pontifex absque iusta causa mutare; non enim est illorum bonorum dominus, sed dispensator. Nullus verò præter Pontificem potest hoc privilegium concedere. Quia inferior nequit in superioris lege dispensare. Porro si concessum est privilegium percipiendi fructus in absentia, non poterit quis ex vi illius indulti distributiones quotidianas percipere. Quia sub nomine fructus comprehenduntur illa, quæ ratione Beneficij beneficiato competunt: at distributiones non tam ratione Beneficij, quam personalis seruitij, & laboris mercedis beneficiato competunt. Gonzalez Reg. 8. Cancel. §. 7. proœmii, n. 175. Bonac. d. 2. q. 5. punct. 4. n. 4. Carol. Macig. de hor. can. c. 81. n. 130. Indultum verò de percipiendis distributionibus extendendum non est ad illas, quæ inter presentes diuiduntur, quales neque infirmi, neque

alia legitima causa impediti lucrantur, quæ ob mortuaria, vel anniuersaria conceduntur. Quia hæc non sunt quotidianæ distributiones, cum non quotidie, sed aliquibus determinatis diebus conferantur non ex Beneficio, sed ex testatorum voluntate. Gonzal. *ibid.* num. 177. & 206. Bonac. d. 2. q. 5. punct. 4. n. 6. Ricci. decis. 494. num. 8.

Privilegium à iure concessum Canonicis, ac præbendis, vt possint tribus mensibus in anno recreationis gratia abesse non requirit aliam causam, præter leuamē à residentia obligationem. Vnde huius privilegij vi potest Canonicus gratia perfrui, à choro abesse nonaginta dies siue continuos, siue discretos. Declarauit autem sacra Congregatio non posse confici ex horis, quibus Canonici residentes abint à choro dies, ex diebus, & horis sic collectis mensēs, absentia, de quibus in hoc decreto, vt autem possit hoc privilegium frui, solum requiritur, quod teneatur per integrum annū diuini interesse, & possit distributiones lucrari. Quia Concilium sess. 24. c. 12, hoc privilegium concedit Ecclesiis, quæ ingro anno residentiam expostulant. Garcia p. 3. c. 2. n. 312. Vnde si Canonicus concessione Canonici accipiat in medio anni, non poterit tribus mensibus illo anno abesse, sed solum vno mense cū dimidio. Bonac. d. 2. q. 5. punct. 4. n. 9. Quod si anno integro, vel maiori illius parte Canonicus abfuerit absque causa legitima, non ideo ipso iure amittit privilegium pro illis tribus mensibus concessum. Quia nō datur hoc privilegium iis, qui actu resident, sed obligatis ad residendum. Bonac. *ibid.* n. 22. Denique moneo, hoc privilegium solummodo extendi ad lucrandos fructus, non distributiones. Quia c. amico de cler. non resid. in 6. quotidianæ distributiones solum conceduntur, si infirmitas, necessitas corporalis, aut euidens Ecclesiæ vtilitas intercesserit. Barbo. p. 3. de potest. Episc. alleg. 53. n. 124. Garcia p. 3. c. 2. n. 149.

Profecto si tibi donentur distributiones amissæ ab iis Canonicis, qui illas possident, poteris illas licite, & valide retinere. Quia Concilium à Censuris non prohibuit donationem propriam, sed remissionem, vel collusionem. Nauar. de orat. miscel. m. 14. res. 1. 59. n. 4. Bonac. d. 2. de hor. can. q. 5. punct. 7. §. 2. Suarez. 10. 2. de Relig. l. 4. c. 30. n. 17.

CAPVT XIII.

De Adoratione.

NOMEN adorationis commune est cultui exhibito Deo, Angelis & hominibus licet enim Mat. 4. pro cultu tantū Deo exhibito vsurpatur, at Gen. 19. applicatur ad Angelorū cultū: vidit namque Loth duos Angelos, iui eis obuiam, & adorauit. & 3. pag. 1. accipitur adoratio pro reuerētia hominibus facta. Definuit adoratio in genere, vt sit submissio, & recognitio excellentia personæ adorata ex affectu illam sic recognoscendi. Potest ergo Deo, & creaturis fieri. Quia in Deo, & creaturis excellentia digna adoratione reperitur. Si adoratio fiat Deo, erit submissio Deo tāquam Supremo Principi ex infinitè perfecto ex affectu illum sic recognoscendi. At si Angelo vel homini fiat, erit submissio prononens ex recognitione

Se&t.I.De Præcepto I.Recept. Sent. 17

tione creatæ excellentiæ. *Conueniunt omnes.*

134
Ex intentione
ad adorandum
ex dignitate
personæ
adoratæ
distinguitur

Ex his constat, adorationem ex intentione adorantis, & ex personæ adoratæ dignitate distingui: & licet personæ adoratæ Deus scilicet, & creaturæ in dignitate, & excellentia analogice tantum conueniant: non inde inferatur, adorationes analogice tantum conuenire. Quia utraque adoratio creata est, & supernaturalis, ac proinde non habent in se, vnde analogicam diuersitatem habeant, sicuti amor Dei & proximi vniocè conueniunt, etsi vnus respiciat in creatam bonitatem, alius creatam. *Suar. to. 1. in d. 5. s. 1. sect. 2.*

135
Dicitur personæ
adoratæ
esse adoratio
propter

Deinde constat, adorationem esse cultum, honorem, venerationem, & reuerentiã, quam adorans personæ exhibet adoratæ: at non omnis cultus, honor, veneratio, ac reuerentia est adoratio. Quia venerare, colere, & honorare æqualem, & inferiorem potes, non tamen adorare; est enim adoratio actus, quo te alteri submittis, & illius superioritatem recognoscis. *Suar. ibid. sect. 1. principio. Valq. de ador. d. 1. cap. 1.*

136
Adoratio virtutibus
Theologicis
distinguitur

Denique constat, adorationem à tribus virtutibus Theologicis distingui. Quia est actus virtutis moralis, & quia nō respicit Deū vt propriū obiectū, sed cultum submissū, & venerationē diuinæ excellentiæ. Porro S&cti, quia adoratio increatæ excellentiæ, & creatæ omnino differūt, ad earū distinctionē variis nominibus vtūt, & adorationem Dei vocant *Latriam*, adorationem sanctorum *Duliam* appellant, & Virginis Deiparæ adorationem, *Hyperduliam* nominant, quia intra latitudinem creatæ excellentiæ omnium est eminentissima.

137
Adoratio interior
est, & exterior

Adoratio est duplex. Vna est interior, quæ per interiores mentis actus videlicet intellectus, & voluntatis exhibetur, quæ maximè ad Deum refertur. Alia est exterior, quæ in exterioribus humilitatis, ac submissionis signis consistit, nempe in genuflexione, humiliactione, prostratione, manuum eleuatione. Certe vera Dei adoratio, omnisque latriæ actus principaliter est in mente, secundario autem in actione externa tanquam signo expressiuo internæ submissionis. Vnde si actus internus desit, quamvis adsit externus, non est vera adoratio, sed fictio adorationis, & irrisio; interna autem adoratio potest sine externa consistere. *Clauis Regia l. 4. c. 3. n. 4. Azor. p. 1. l. 9. c. 4. Laym. l. 4. r. 10. c. 2. m. 3. Filliuc. tr. 2. 3. 1. 2.*

138
Adoratio absolute
tam, & respectiua

Diuidi potest denuo adoratio in *absolutam*, & *respectiuam*. Absoluta est illa, quæ quis vult rem adorare propter intrinsecam excellentiam quam habet. Respectiua verò ea dicitur, quæ quis adorare vult rem propter aliud, id est, propter excellentiam quæ alicui personæ inest, ad quam talis res habitu dinem, vel coniunctionem habet. Absoluta adoratio conuenit rei intellectuali, quæ per se honorabilis est. Respectiua conuenit rebus ratione carentibus, vt imaginibus, quæ non propter se cultum, ac reuerentiam merentur: sed tamen respectiue quatenus ordinem alicuius representationis habent ad ipsum exemplar, seu prototypum, ita vt totus effectus internæ submissionis ad prototypum referatur, id est, ad eum, cuius est imago. Præterea Deus potest honorari dupliciter, primo in se ipso, secundo in sua imagine. Primo *Esob. & Mend. Theol. Moral. To. IV.*

modo adoratur per se, & ipse est terminus adorationis sine vilo alio. Secundo modo adoratur in alio, seu imago adoratur per aliud, & relatiue, & tunc ipsa imago est terminus adorationis, non quidem perse sed ratione rei representatæ. Ideo in Tridentino *sess. 25.* dicitur, adorare imaginem, idem esse ac Christum adorare. *Filliuc. tr. 2. 3. c. 1. q. 8. Bonac. to. 2. d. 3. q. 1. p. m. n. 4. Laym. l. 4. r. 7. c. n. q. 10. & 11. Valq. l. 2. de ador. d. 8. c. 3. Valent. to. 4. d. 1. q. 14. p. m. 2. Viguer. institut. c. 5. s. 5. vers. 12.*

139
Cultu latriæ
adoranda
beatissima
Trinitas

Cultu latriæ adoranda est beatissima Trinitas, & singulæ beatissimæ Trinitatis Personæ, Quia quælibet diuina Persona Deus est, cui debetur supremus cultus. Christus autem quatenus Deus, seu hic homo Christus in diuina, & humana natura subsistens eadem adoratione latriæ adorandus est, quæ tota Trinitas, & singulæ Trinitatis Personæ adorantur. Humanitas verò Christi D. in quantum est Diuinitati vnita latriæ est adoranda ratione hypostasis Verbi Dei, à qua & in qua sustentatur. Si verò humanitas Christi per se, ac præcisè consideretur, præcisè diuini verbi persona qualis nec est, nec vnquā erit: non adoranda esset latriæ adoratione, sed Hyperdulia, tū propter donorum, quibus adornatur, excellentiã, tū quia per se nō habet excellentiã increatã, sed creatam. In praxi tamen Christus D. adorandus est adoratione latriæ, quia ipsius humanitas semper est verbo diuino vnita: nam quod Deus assumpsit, nunquam dimisit. Idem dicendum de sanguine Dominico, & de sacerrimo cadauere in mortis triduo. Quia nec corpus nec sanguis fuere à verbo diuino separata. *D. Tho. 3. p. 2. 5. a. 1. & 2. Sylui. ibid. Valq. in 3. p. d. 6. 9. c. 3. & 4. Filliuc. tr. 2. 3. n. 26. Azor. p. 1. l. 9. c. 5. q. 7. & 8. Suar. 3. p. de incar. d. 5. 3.*

140
Eucharistia
adoratione
latriæ
veneranda

Eucharistiæ Sacramentū cum verè ac realiter contineat Christi corpus latriæ adoratione est venerandum. Nec sub conditione adorandum est, si facta est consecratio sed absolute: sufficit enim, adorantem ita affectum esse, vt non adoraret, si panis non esset consecratus. Quia credendum non est, aut ministro defuisse voluntatem consecrandi, aut necessariam Sacramenti formam vel materiam abfuisse, cum oppositum nobis certò non constet. *Caiet. 2. 2. q. 1. a. 3. Valq. 3. p. d. 10. s. c. 12. Rodrig. o. 1. sum. c. 8. n. 1. Filliuc. tr. 2. 3. n. 27. Valent. to. 3. d. 6. q. 1. 1. p. m. 4.* Porro non semper huius adorationis virget præceptum, sed pro temporis opportunitate, cum sit præceptum affirmatiuum. Toties itaque obligat, quoties illius ommissio posset irreuerentia vel contemptus censeri: quod maximè locum habet in sacrificante, & communicante, & Missam audiente, dum post consecrationem Hostia eleuatur, in occurrente in itinere dum honorificè ad infirmos defertur, secluso autem formali contemptu, & scâdalo, eiusmodi ommissio ob negligentiam, inaduertentiam, necessitatem, occupationem, vel nullum est peccatum, vel ad summum veniale. *c. Sane, de celebr. Miss. & omnes Doctores.*

141
Quæ Christi
præsepe, spongia, flagella, corona spinea, & alia huiusmodi: non autem secundum se, sed per ordinem ad Christū, quocum fuere aliquo modo coniuncta. Illa verò, quæ Christū D. ignominiose tetigerunt nefarie, & impiè, nullum cultum

Latriæ cultu adorari debent illa, quæ Christum D. re ipsa tetigere, vt Crux, clauis, lancea, præsepe, spongia, flagella, corona spinea, & alia huiusmodi: non autem secundum se, sed per ordinem ad Christū, quocum fuere aliquo modo coniuncta. Illa verò, quæ Christū D. ignominiose tetigerunt nefarie, & impiè, nullum cultum

B 3 me

merentur, sed potius sunt execranda, qualis est sacrilega manus, quae Dominum a se percussit, & impij Discipuli labia. Quia ut ex contactu Christi res aliqua possit honorari debet sanctitate ipsius aliquo modo participare. D. Tho. 3. p. 2. q. 2. a. 4. Suar. ibi. d. 5. sect. 1. Vafq. d. 100. c. 2. Azor. 10. l. 1. g. c. 5. q. 9. Bonac. 10. 2. d. 1. q. 1. p. m. 3. n. 6. Verum Deipara, Apostoli, Magdalena, alique, qui Christum D. religiose, ac pie tetigerunt, non sunt propterea adoratione latræ colendi. Quia per se possunt adorari, & honor latræ, qui ipsis tribueretur ob Christi contactum, ipsis propter ipsos tribui videretur: cum tamen ipsi non sint huiusmodi adoratione colendi. D. Tho. citat. a. 4. Fillinc. 17. 2. n. 34.

¹⁴³ Crux ex qua Christus D. pendit digna est, eo quod eum tetigerit, sed etiam quatenus Crux est, nempe signum & imago Christi cruci suffixi. At verò reliqua Dominicae Passionis instrumenta, solum merentur latræ cultum, quia Christi corpus tetigerunt: quare si in alia materia consistant, cultu latræ coli non debent. Quia non sunt signa, & imagines, quae Christum representent. Vnde hæc est differentia inter Crucem, quæ nunc ex auro, argento, ære, aut ligno conficitur, & alia Passionis instrumenta: quod hæc sunt tantum eorum instrumentorum similitudines, Crux autem ipsius Domini patientis imago. D. Thom. 3. p. 2. q. 1. 5. a. 4. Valent. 10. 4. d. 9. 2. 4. punct. 3. Fillinc. 17. 2. n. 30. Bonac. 10. 2. d. 3. q. 1. p. m. 3. n. 8.

¹⁴⁴ Dulce cultu adorandi sunt S. Angeli, & Beati in cælis regnantes: imò etiam multi homines in terris degentes digni sunt adoratione propter ipsorum sanctitatem & excellentiam Concil. Nicen. 2. a. 6. Trident. sess. 2. 5. & in sacris legimus sæpe honorem fuisse exhibitum sanctis Angelis, & hominibus viventibus, & vita functis propter sanctitatis excellentiam. Attamen quo ad huiusmodi cultum differentiam expono; nam Sancti in Diuorum numerum ab Ecclesia relictis, publico & solemniter nomine Ecclesie sunt adorandi: illi verò, qui nondum Sactorum numero sunt coacti, non possunt publice adorari, illis autem cultus priuatus potest exhiberi non nomine Ecclesie, sed ex peculiari deuotione colentis. c. 1. & 2. de reliquiis, & vener. Sancti. Cultus autem publicus dicitur, non qui coram aliis exhibetur, sed qui nomine totius Ecclesie, & tanquam ab Ecclesia institutus exponitur. Claus. Reg. l. 4. c. 3. n. 10. Fillinc. 17. 2. n. 3. Sanchez sum. l. 2. c. 43. n. 1. & 4. Vafq. 3. p. d. 97. c. 2. Bellarm. l. 1. de Sanctis c. 10. Suar. d. 55. sect. 1. Azor. 10. l. 1. g. c. 8. q. 8.

¹⁴⁵ Vtrum dulce cultu Sactorum qui nondum additi sunt ab Ecclesia Diuorum catalogo, imagines, in nostris domibus depingi, retineri, & adorari permittitur, non vero in Templo, vel in Altari inter aliorum Sactorum imagines reponere cum hoc ad cultum publicum pertineat. Insuper licitum est pedes & manus ipsius sancti exosculari, capillos, aut vestes accipere, siue alij videant, siue non, modo scandalum absit. Præterea licet cuiumque priuato homini in honorem eius nondum canonizati ipso natalis die ab operibus ferilibus abstinere, ac pridie ieiunare, aut ei votum offerre. Quia hæc omnia ad cultum priuatum pertinent. Sanchez l. 2. sum. c. 43. n. 6. & 7.

Bellarm. l. 1. de Sanctis c. 10. Syluest. de Reliquiis q. 1. Azor. 10. l. 1. g. c. 8. q. 8. Laym. l. 4. 17. 7. c. 5. n. 14. Bonac. 10. 2. d. 1. q. 1. p. m. 2. n. 1.

¹⁴⁶ Non tamen licet Sanctum nondum canonizatum publice in Litaniis, aut diuino Officio inuocare: nec de eo publicum festum instituire, nec publicum ieiunium vel votum: nec publice eius reliquias adorandas proponere, aut templa, altaria eis dicare, neque de eo Missam dicere. Quia publicus hic cultus sancti nondum sanctorum Catalogo adscripti Pontifici reseruat. c. 1. de reliquiis, & venerat. Sancti. Certè Urbanus VIII. in congregatione generali S. Inquisitionis die 4. April. anno 1625. dub. pœna Suspensionis comminatorie aliisque pœnis prohibuit, ne quis imagines eorum qui cum fama sanctitatis, vel Martirii ex hac vita migrarunt proponant cum laureolis, radiis vel splendoribus, aut libros continentes gesta, miracula, reuelationes, vel beneficia tanquam ipsorum intercessionibus obtemperata publice, aut tabellas seu imagines fictas, pictas vel sculptas appendat, aut lampades, seu lumina ad ipsorum sepulchra sine debita facultate accendat.

¹⁴⁷ De fide est, Sacrarum Imaginum vsum licitum esse, si prudenter fiat. Trid. sess. 25. Prudenter si fiat suppositi. Nam in adoratione imaginis non tantum illud cuius est imago adoratur, sed etiam ipsamet imago: cum illud proprie adoratur, quod est terminus adorationis, seu materia circa quam adoratio versatur: tamen hæc adoratio non est absoluta, sed respectiva. Quia imago non colitur propter excellentiam propriam, quæ caret; sed, propter excellentiam illius, cuius est imago. D. Tho. 3. p. 2. q. 1. 5. a. 3. a. & 5. Laym. l. 1. 17. 7. c. 5. n. 10. Suar. 3. p. 10. l. d. 54. sect. 4. Valent. 10. 3. d. 6. q. 1. Claus. Reg. l. 4. c. 3. n. 11. & alij. Dei, & Angelorum, qui sunt puri Spiritus imagines licite omnino sunt, Fide asserente. Quia licet imagines adhiberi non possunt ad representandum Deum, ut in se est, secundum propriam similitudinem, nec Angelos: possunt tamē Deus, & Angeli per quandam metaphoram, vel ut alijs apparere, manifestari. Vnde non damnatur imago, quia Pater celestis senex depingitur, & Spiritus Sanctus in columbæ specie. Depingitur ergo Deus in forma sensibili, non quod constet coloribus, sed quod in ea figura visus sit. Pinguntur etiam Angeli humana specie. Quia in hac forma se videndos exhibere. Finguntur autem iuuenes, aut pueruli, ut eorum vita perpetua exprimitur quæ sæper virescens obicitur. Alæ autem eis apponuntur, quod sint Dei, à quo immituntur, perniciosissimi nunciij. Vafq. 3. p. quest. 25. art. 3. d. 103. Sylui. ibi quæ sit. Azor. tom. 1. l. 9. cap. 7. q. 2. & 3. Bonac. dist. 3. quest. 1. p. m. 3. Sander. de cultu imag. l. 1. cap. 4. Bellarm. l. 2. de imag. capite 8. Caiet. part. 3. question. 25. art. 1.

¹⁴⁸ Porro vna & eadem adoratione possunt imago, & exemplar adorari. Quia imago cum exemplari, & exemplar in imagine adoratur, & cultus imagini datus transit ad exemplar, quod refert imago, Septima Synod. quæ est Nicæna aliorum. Sic cum Christum D. aliumve Sanctum apprehendimus tanquam in imagine nobis præstatum illi cultu deferimus ita, ut terminus adorationis sit solū prototipus pon imago autē concommittatur se habeat tanquam accides quoddam, & quasi personæ

Secl. I. De Præcepto I. Recept. Sentent. 10

personæ adorare vřimentum. Quemadmodum si Regem in speculo effulgentem videas, eique ibi reuerentiam exhibeas, vno moto & Regem colis & speciem, aut imaginem Regis, ipsum quidem Regem principaliter, imaginem verò concomitanter & per accidens. Halens. p. 3. q. 30. memb. 3. art. 3. §. 1. Suar. 3. p. tom. 1. d. 54. scđ. 4. assert. 1. Sylui. 3. p. quæst. 25. d. 3. quæst. 5. ex D. Tho. ibi a. 3. & 4.

149
Reliquiarum
adoratio.

De Fide est, reliquias absolute esse adorandas, & denotē custodiendas, vt decernitur in Concilio Carthag. Brachar. & Trident. quando publicē exponuntur colenda, & sumus Pontifex, aut Episcopus debitam diligentiam adhibuit, ad inquirendum, num vere sint reliquie Diui Canonizati, illasque approbavit: vel per traditionem, seu diuturnum Ecclesiæ vřum pro approbatis habentur. Vnde reliquiis eadem adoratio tribui potest, quæ personæ, cuius reliquie sunt, tribuitur, & quamvis propter se adorari, ac coli nequeant, cum sint irrationales: possunt tamen coli adorationē respectiua propter excellentiam, & sanctitatem personæ, cuius sunt reliquie. Nomine verò reliquiarum intelligo quidquid ex sanctorum ex hac vita decedentium reliquum mansit, siue sint ipsa corpora, siue carnes, ossa, dentes, capilli vngues, cineres, & pulueres, in quæ conuersa fuerē cadavera. Item vestes, & varia vřensilia quibus superstitēs vři fuerē, vel lintheamina, quæ corpora fuerē inuoluta. Verum ad reliquias priuatim venerandas sufficit priuatum testimonium vnius personæ fide dignæ aut alia probabilis ratio, seu coniectura, quæ sufficienter moueamur ad prudenter indicandum veras reliquias esse. Quia in adoratione, seu cultu priuato minus subest periculum, etsi interdum materialis contingat error, dummodo bona fide agatur. Posita enim probabilitate huiusmodi, licet hæc reliquias absolute adorare, nam adest moralis certitudo quæ sufficit ad prudenter operandum absque formalis erroris periculo: & quamvis fieri possit vt materialiter erretur, si contingat, veras non esse sancti reliquias: nullum tamen peccatum incurritur. Quia adorans bona fide procedit. Bellarm. l. 2. de relig. c. 1. Sanch. l. 2. sum. c. 43. n. 1. Laym. l. 4. tr. 7. c. 5. n. 5. & 16. Azor. 10. l. 1. c. 8. q. 2. Suar. in 3. p. to 1. d. 55. Valent. 2. 2. d. 6. q. 11. pun. 5. & 6. Mann. 10. 3. qq. Regul. q. 55. art. 1. Bonac. tom. 2. d. 3. q. 1. pun. 4.

150
Licitum est
crucem reli-
quiarum ad
adorandam
proponere.

Licitum est Crucem variis reliquiis non approbatis ornatam in altari collocare, & populo adorandam proponere. Quia sic vřus obtinuit, & quia cum Crux in altari collocatur, non reliquie, sed Crux adoranda exponitur: quod verò vnus vel alius reliquias adoret, id est per accidens, & ad priuatum, non ad publicum pertinet cultum. Palau. tom. 2. tract. 8. dist. 1. pun. 6. num. 11. Sanch. l. 2. sum. cap. 43. numer. 17.

151
Cum reliquie
ab vřa ad
altam Dico-
cesim transfe-
runtur, quæ
debet Episcopus
veritatem
examinare.

Demum quando reliquie sunt legitime approbate vel Bulla Apostolica vel Episcopi Diocesis à qua in altam transferuntur testimonio: non esse Episcopi Diocesis eas recipientis eam non esse Episcopi veritatem examinare, quæ iam legitime est comprobata, ad eam autem pertinet, periculum facere, num sint hæ reliquie, quæ in literis Apostolicis aut testimonio Episcopi con-

tinentur, vt licentiam impertiat, eas in sua Diocesi publice collocandi. Bonac. tom. 2. d. 3. de adorat. q. 1. pun. 4. n. 6.

CAPVT XIV.

De Sacrificio.

151
SACRIFICIUM proprie est actio, quæ res aliqua sensibilis, per sui mutationem a legitimo ministro offertur Deo in recognitionem eius supremi dominij, & nostre subiectionis. Primò, dicitur Actio, quia omne Sacrificium est oblatio, quæ supremum dominium, & nostram subiectionem testatur: Sed non qualibet oblatio est Sacrificium, sed illa, quæ in re oblata sensibili mutationem patitur. Tum quia Sacrificare, est verbum Græcum idem significans quod mactare, ac perimere. Tum quia hac ratione perfectius suprema potestas significatur, & exactius testatur Deum vitæ, & mortis esse dominum. Tum quia apud Ethnicos omnia sacrificia aliquam recipiebant mutationem. Tum & præcipue, quia in lege naturæ & scripta nulla absque mutatione aderant sacrificia. Nam si viuientia sacrificabantur, vt animalia, id fiebat per occisionem. Si inanimata vt carnes occisorum, thus, sal, & farina munda per combustionem: alia, vt sanguis, vinum, per effusionem. Secundo, debet esse oblatio à legitimo ministro facta, id est à sacerdote: non enim quilibet potest dignitatem sacerdotalem vsurpare. Quia non est cuiuslibet commissæ potestas sacrificandi: nam cum sacrificium sit cultus externus, & publicus quò præcipue Deus colitur, & honoratur debet à ministro publico fieri: alia sacrificij rationem non habebit. Tempore legis naturæ ministri publici, & sacerdotes erant omnes primogeniti, vt multis probat Paterius 10. 1. in Gen. c. ult. Item quilibet pater familias authoritatem quasi Regiam habebat, & ideo sacerdotalem. Lessi. l. 2. c. 18. dub. 2. n. 12. Demum speciali Dei instituto multi compulsi sunt ad sacrificandum, & consequenter sacerdotes fuere constituti, vt Abel, Noë, Iob, Melchisedech, Isaias, Iacob, & alij. Tertio debet fieri Deo talis oblatio. Quia soli vero Deo hic cultus debetur: testatur, inquam, illo Deum esse omnium Dominum, à quo omnia producantur, pendent, & conseruantur: quod alteri, quam Deo haud potest conuenire. Quarto debet fieri in supremi dominij, & nostre ad ipsum subiectionis recognitionem. Quia hic est præcipuus finis, ob quem sacrificia fiunt. Et quia Sacrificium, quod vocabatur Holocaustum in quo res oblata igne absumebatur. hunc specialiter testabatur finem: ideo holocaustum in lege veteri præcipuum erat Sacrificiū. Alia præterea erant sacrificia pro expiatione peccatorum instituta, pro gratiis beneficij accepti gerendis, pro aliis de nouo impetrandis, quibus Sacrificantes implicite saltem testabantur supremum Dei dominium si quidem eo ipso indicabant, solum Deum remittere peccata posse, ac beneficia conferre. D. Th. 2. 2. q. 93. a. 1. Azor. p. 1. l. 9. c. 10. q. 15. & l. 10. c. 17. q. 8. Valent. 2. 1. d. 6. q. 4. pun. 2.

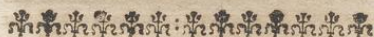

153
Iure natura
Sacrificium
Deo debetur.

Ex his infero, Sacrificium iure naturæ debitum esse Deo. Quia ei est debitum, ut creatura rationalis, corporalis, visibilis testetur dependentiam, quam à suo Creatore habet: & consequenter eius supremam maiestatem, ac dominium. Quo autem Sacrificio hoc fieri debeat, non est à natura inditum, sed Deus suo speciali instinctu, vel mandato designat. In lege naturæ Sacrificia instituit speciali impulsu, & instinctu: in lege veteri, & noua speciali mandato. D. Tho. communiter receptus 22. q. 86. a. 4.

154
In lege natura
& veteri
multiplex
Sacrificium:
in lege noua
vniuersum est,
Eucharistia.

Sacrificium tam in lege naturæ quam veteri multiplex erat. Gen. 4. & 14. leuit. 1. &c. At aduentante lege Gratiæ, & instituto diuinitus, mo Eucharistiæ Sacrificio, omnia illa antiqua cessarunt. Quia illius umbra erant, & figura. Hebr. 7. Trident. sess. 12. c. 2. & docent omnes Catholici. Præter hoc ineffabile Sacrificium nullum aliud in lege noua inuenitur. Continet enim virtutem infinitam ad placandum Deum pro peccatis, ad impetrandum beneficia, ad gratias pro beneficiis acceptis gerendas, ad Deum summè laudandum: ergo superuacaneum erat, alia Sacrificia instituire. Neque obstat, thus offerri, & adoleri in altari in significationem supremi dominij, & excellentiæ, nostræque ad Deum feruitutis, ut affirmemus, veram habere Sacrificij rationem. Non enim illam habere potest, dum à Deo pro re Sacrificanda non instituitur, & à Sacerdote electo & designato ad id munus, non offertur. Certe thuris oblatio in altari non pro Sacrificio, sed pro Sacrificij ornatu, & ad excitandam fidelium deuotionem, est ab Ecclesia instituta: neque Sacerdotes Evangelici sunt constituti Sacerdotes per ordinem ad thuris oblationem, sed solum per respectum ad Missæ Sacrificium. Doctores communiter.

CAPVT XV.

De vitis virtuti Religionis oppositis,
ac primum de Superstitione.

155
Superstitionis
nomen &
quid sit.

NOMEN superstitionis ductum est vel à vitio illorū, qui olim apud Ethnicos nimij erant in precādis diis ut sui filij sibi essent superstites: vel quod abiectis diis antiquioribus, suorum maiorum memoriam colerent: vel quod homines nimis timerent Deos supernè impendentes, & quasi superstantes. Generatim autē hic sumpta, est falsa religio, seu vitiosus cultus veri, vel falsi Numinis: & iuxta D. Thomam 2. 2. q. 9. 2. est vitium Religionis oppositum secundum excessum, non quia plus exhibeat in cultum diuinum, quam vera Religio: sed quia exhibet cultum diuinum cuius debet, vel eo modo quo non debet. Lessi. l. 2. c. 43. n. 1. Syluest. v. superstitiū. Bonac. 10. 2. d. 3. p. 5. p. m. 1.

156
Dua superstitionis
species.

Diuiditur superstitiū in duas species, quæ sunt, superstitiū cultus indebiti seu incongrui & superstitiū ratione rei cultæ: illa est cultus peruersus veri Numinis, hæc est cultus falsi. Tam superstitiū ex parte cultus indebiti, quam ex parte rei cultæ subdiuiditur in aliquas species. Superstitiū cultus indebiti diuiditur in superstitionem cultus falsi vel perniciosi, & in su-

perstitionem cultus superflui. Cultus falsus est, & dicitur ratione falsæ significationis, ut si quis Deum colere vellet ceremoniis Iudaicis. Cultus superfluous est, cum præter Ecclesiæ morem ponitur religio in aliquibus circumstantiis, aut rebus, in quibus non est ponenda, ut in numero, colore, situ &c. Idem dicendum est, quando ceremoniæ ab Ecclesia præscriptæ variantur. Tolet. l. 4. c. 14. Suar. 10. 2. de Relig. l. 2. c. 2. Sym. l. 4. tr. 10. c. 1. Sanch. l. 1. sum. c. 37. Nauar. sum. c. 11. n. 24. Lessi. l. 2. c. 43. n. 5.

Superstitiū ratione rei cultæ diuiditur in tres alias species, Idololatriam, Diuinationem, & Vanam Observantiam. Vel enim colitur Diabolus ita ut honoretur tanquam Numen, & hæc tres diuinitas est Idololatriæ species: vel ut occultum aliquid quod reuelat, & sic est Diuinatio: vel ut dirigat in operando, & sic est vana Observantia, & superstitiosa. His verò speciebus possunt adiacere alie duæ: vna Magiæ, quæ licet referri possit ad vanam observantiam, tamen tanquam aliquid deterius potens quartam speciem constituere. Altera Maleficii, quod est vis ac potestas nocendi alijs, idēque est etiam species quædam Magiæ deterior. Tolet. l. 4. c. 14. n. 5. Lessi. l. 2. c. 43. n. 6. Filliuc. tr. 8. 4. c. 1. n. 4.

Superstitiū illa, quæ dicitur cultus falsus, quando quis diuino officio admiscet turpia, tanquā diuini officij partē, aut quando Fidē falsis miraculis confirmare cōtendunt: quādo falsis miracula prædicantur formam aut materiam Sacramentorum mutat sic est mortale peccatum ex suo genere. Quia grauem infert in Deum irreuerentiam. Illa vero superstitiū, quæ dicitur cultus superfluous, non est mortale, sed veniale piaculum, nisi ex contemptu fiat. Valent. 2. 1. d. 6. q. 9. & 10. Lessi. l. 2. c. 43. n. 4. Nauar. c. 11. n. 4. Tolet. l. 4. c. 14. n. 5. Suar. de Relig. l. 2. c. 2. n. 3.

CAPVT XVI.

De Idololatria.

IDOLOLATRIÆ nomine significatur omnis falsorum deorum cultus, ut Idololatria, demonum, solis, lunæ, siderum, hominum, & similibus. Vnde omnis cultus quo creatura instar Dei colitur, idololatria dicitur, & quædam ab idolo nuncupatur, quod est aliquid falsi numinis effigies ad differentiam imaginis Dei, Angelorum, & Sanctorum, quæ nunquam idolum appellatur. Idololatria dupliciter accipitur. Primo speciatim & propriè pro cultu, quo creatura colitur loco Dei hoc autē fit non solum Sacrificio, quod per se soli Deo debetur, sed etiam quouis alio signo honoris, quo alij excellentiam aliquam Deo propriam tribuimus. Secundo generatim & metaphoricè pro omni peccato, quo quis mortiferè creaturæ inhaeret. Quia id propter quod homo à Deo recedit ut ei adhæreat, censetur plius quam Deum facere, ac subinde illud Dei loco habere, & ita est illi instar idoli. D. Tho. 2. 2. q. 94. a. 1. Azor. 10. 1. l. 9. c. 11. Lessi. l. 2. c. 43. d. b. 2. Bonac. 10. 2. d. d. 3. q. 5. p. m. 2. Laym. l. 4. tr. 10. c. 2.

Ad Idololatriæ actum tres actus debent concurrere.

Seet. I. De Præcepto I. Recept. Sentent. 21

currere. Primus est opinio diuinitatis, vel perfectionis Dei propria: nec refert habere hanc opinionem expressè, siue tacitè, qualem habet is, qui sciens idolatriam falsitatem, nihilominus vult facere, quod ceteri idololatrarum faciunt. Secundus est affectus reuerentia quo quis vult se illi tanquam Numini submittere. Tertius est externum signum, quo interior existimatio & submissio significatur. Reginal. l. 17. n. 147. Sanch. l. 2. sum. c. 57. n. 21. Valent. 2.2. p. 6. q. 11. pun. 3.

Certe Idolatria propriè sumpta ex genere suo gravissimum est peccatum. Quia honorem diuinum, & Diuinitatem ipsam, quantum in se est, ad creaturam transfert: unde potest dicilele Maiestatis diuinæ piaculum. Hoc peccatum est maximum inter ea, quæ cultui diuino, ac Religioni opponuntur. Quia si fiat ex perfecta notitia, & libertate, includit odium & blasphemiam quodam modo. Porro in idololatriâ tripliciter delinquitur. Primo gravissimè ex infidelitatis errore. Secundo, ex diuino honore alteri attributo, quam vero Deo, etsi mentis infidelitas absit. Tertio externè tantum absque intellectus errore, & affectu creaturam ut Deum colendi. Ab hoc quidem crimine non excusat metus mortis. Quia tribuere creaturæ Dei cultum, est perse, & intrinsecè malum: imo neque ignorantia excusat. Quia recta ratio euidenter dicitur, creaturam loco Dei non esse colendam. Laym. l. 4. tr. 10. c. 2. num. 5. Suar. de Relig. l. 2. c. 6. n. 10. 21. & 22. Filiuc. tr. 2.4. c. 2. q. 8. Lessi. l. 2. c. 43. dub. 2. n. 10. Sylui. 2. 2. q. 94. a. 3. ex D. Tho. ibi.

Propter internam Idolatriam tantum, nulla Ecclesiastica Censura incurritur: neque ob externam tantum in foro conscientia: licet in foro exteriori ob præsumptionem contrarium sit dicendum. At ob Idolatriam internam simul et externam excommunicatio Bullæ Cænæ in hæreticos lata idololatra vulneratur. Nauar. sum. c. 11. n. 25. Synef. v. Hæresis 1. q. 6.

CAPVT XVII.

De Diuinatione.

DIUINATIO dicta est, quasi Diuinitatis simulatio, seu ostentatio. Quia per eam homo futura contingentia & alia occulta, ab humana cognitione remota, ac diuinæ scientiæ propria cogitare affectat. Quare Isa. 41. dicitur, *Annunciate, quæ futura sunt in futurum, & sciemus, quia dñs estis vos.* Cognitionis verò ad solum Deum pertinens est cognitio certa futurorum contingentium, quæ videlicet à causa libera, & indeterminata dependet: item cognitio certa præsentium occultorum, ut cogitationum, & affectionum cordis. Porro qui huiusmodi rerum cognitionem variis mediis aliunde querit quam à Deo, conuincitur superstitiosus esse, Quia omnis vana occultorum inquisitio auxilio demonis nita- tur, à quo quis vult erudiri aut expressè, aut tacitè saltem illum inuocando. Quamvis enim demones certò non possint futura di- gnoscere, dicuntur tamen illa aliquomodo sci-

re, vel per experientiam: Nam scit demon quando passim hoc aut illud assolit euenire: vel Dei permisso aliquid aliquando ab Angelo bono edicit, quæ prædicere gestit. Prædicere etiam potest demon, quæ ipsemet est facturus. Nouit præterea multos naturales effectus, necessarios, qui tamen nobis contin- gentes apparent. Scripturas denique melius quàm homines intelligunt. Laym. l. 4. tr. 10. c. 3. n. 1. & 2. Lessi. l. 2. c. 43. dub. 5. Reginal. l. 17. n. 163. Sanch. l. 2. sum. c. 38. n. 7. Bonac. 10. 2. d. 3. q. 5. pun. 3. Filiuc. tr. 2. 4. c. 2. q. 8. n. 54. & 61. Delrius. l. 4. magic. c. 2. q. 2. qui ita definit: *Diuinatio est significatio occultorum ex pacto cum demone.* Dicitur signifi- catio, quia instructio, seu prænotio occultorum per varia signa accidit.

Diuinatio dupliciter fieri solet. Primò 164 per expressam demonis inuocationem, quan- do scilicet diuinator intendit inuocare da- monem, & cum eo pactum inire: & hæc multis modis contingere potest, pro- ut demon variis modis consulitur, aut consultus variis modis respondet. Contingit enim vel per apparitionem factam in figuris, seu assumptis corporibus: vel per signa apparentia in corpori- bus testibus, ut in ligno, ferro, lapide, vel per negromantiam, quæ fit ecitando aliquem mortuum, qui respondeat, vel multis aliis mo- dis per varias adinationes, vñctiones, figu- ras, specula, aliaque signa, quæ ipse instituit, inuocari assolit demon à diuinis, ut occulta pa- teficiant: & ipse variis modis respondet, ut gr. per aera, per ignem, per aquam, per soni- tia. Alterum genus Diuinationis est, in quo demon expressè non inuocatur, sed tacitè, scilicet cum quis vitur mediis ad cognoscen- dum res occultas, quæ nullam habent virtu- tem eas res indicandi: ut contingit, quando quis diuinare vult per taxillos, aut chartas, vel per id, quod primo loco occurrerit aperien- ti librum: vel quando quis vult diuinare ex in- fectione dispositionis, quarundam rerum, aut numerorum, aut ex obseruatione vocis, vel can- tus, aut ex manus lineis, ex fronte, coloribus, figuris, autum garritu, voce animalium, ex ster- nutatione, ex funeris occurru ex corrigea calcei fractione, &c. D. Tho. 2. 2. q. 95. a. 3. Tolet. l. 4. c. 5. Filiuc. tract. 2.4. cap. 1.4. & 8. Nauar. sum. cap. 11. num. 25. Suar. tract. 3. de superst. cap. 8. Valent. 2. 2. d. 6. q. 12. pun. 2. Bonac. 10. 1. d. 3. q. 5. pun. 3. au. 5. Azor. 10. 1. l. 9. c. 12.

Diuinatio peccatum est mortale ex suo gene- re, siue fiat cum expressa, siue cum tacita de- monis inuocatione. Quia per diuinationem ini- tur cum diabolo consortium, & homo subiicit se perpetuo Dei hosti, ut ab ipso occulta edoceatur. Vnde si diuinatio seriò fiat, non datur paritas materiæ à mortali excusans, ob inuincibilem au- tem ignorantiam, vel ob aliam causam posset à lethali excusari Reginal. l. 17. num. 180. Sanch. l. 2. sum. cap. 38. num. 18. Suar. tract. 3. de superst. c. 10. num. 6. Nauar. sum. cap. 11. n. 8. Lessi. l. 2. c. 43. num. 53.

Enim verò ut de diuinatione per sortes non- nihil attexam fors propriè est, cum aliquid fit, ut eius euentu considerato aliquid fiat, aut in- norescat. Tres sunt sortis species, Consultoria Diuisoria, Diuinatoria. Consultoria est, quan- do inquiritur, quid nam in aliquo arduo nego- tio sit agendum. Diuisoria, quando queritur, quid

165
Diuinatio ex genere suo mortalis est.

166
De diuina- tionis per sor- tes malitia

161
De præcepto
idolatriæ
sententia.

162
De idolatriæ
inter
num simul,
excommunicatio
sententia.

163
De diuina-
tionis
inter
num simul,
excommunicatio
sententia.

164
De diuina-
tionis
inter
num simul,
excommunicatio
sententia.

quid cui sit exhibendum Diuinatoria, quando inquitur, quid sit futurum. Certè fors diuisoria multis in rebus licita est, modo euentus non ex pectetur à damone, vel à Fortuna, tanquam aliquo Numine: sed simpliciter à Deo, & caueatur, ne alicui iniustitia fiat, neque quidquam contra bonum publicum geratur: nec adhibeatur in electionibus Ecclesiasticis, imò neque in secularibus absque necessitate: & modo diuinà oracula non conuertantur ad terrena negotia, veluti vtendo ad fortiendum Euangeliorum libro. D. Tho. 2.2. q. 95. a. 8. Sanch. l. 2. sum. c. 38. n. 56. Suar. de Relig. 10. 1. l. 2. c. 12. Reginald. d. l. 17. n. 174. sortes consultoriae raro sunt licitae. Quia Deus non vult suam voluntatem fortibus indagari, sed Ecclesiae, ac Sanctorum doctrina, ac petito à viris prudentibus consilio. Et sub anathemate in iure interduntur c. sortes 26. q. 5. At possunt esse licitae in magnae casu necessitatis, quando super re necessario agenda humanum iudicium non sufficit, concurrentibus his conditionibus: Prima, vt debita reuerentia ad Deum sortes mittantur. Secunda, vt seruetur modus proportionatus, nè scilicet Sanctorum reliquiae, aut Euangelia ad temporaria lucra conuertantur. Tertia, vt non fiat sortitio pro Beneficiis, aut officiis Ecclesiasticis quae per electionem debent impertiri. Azor. p. 1. l. 9. c. 21. Filliuc. tr. 24. c. 4. q. 11. n. 104. Bonac. 10. 2. d. 3. d. 3. q. 5. pun. 3. n. 5. Sigismund. à Bononia tr. de election. dub. 26. Demum sortes Diuinatoriae sunt omnino illicitae, ac superstitiosae. Quia nec ex natura rei, nec ex Ecclesiae instituto rei cognoscendae seruiunt: Ergo sunt medium improprium, & admiscetur tacita demonis innuocatio. c. si quis Episcopus, 26. q. 5. D. Tho. 2.2. q. 65. a. 8. Sylui. inibi concl. 4. Portel. de dub. Regul. v. Beneficia. n. 11.

167 *Quandam diuinatio à mortali exquatur.* Qui ioci causa ostendit, se vel futura diuinare excusari potest à lethali cum non adsit animus superstitiosus indagandi latentia, sed est potius vanitas, quam superstitio. Nec mortalis est Diuinatio per somnia, quando quis ex simplicitate fidem facile illis praestat, putans illa esse à Deo, vel tenuiter credit: aut quando quis credens somnium fortè esse à Deo, propter metum aut spem aliquid facit, vel omittit, seu cautius se gerit, dummodo aliud peccatum non intercedat. Quia haec non est perfecta superstitio. Suar. de superst. c. 9. & 10. Lessi. l. 2. c. 43. n. 53. Valent. 2.2. d. 6. q. 12. pun. 4. Nauar. sum. c. 11. n. 37. Laym. l. 4. tr. 10. c. 3. n. 6.

168 *Diuinatio tacita, vel expressa demonis, sunt eiusdem speciei.* Cum tacita, & expressa eadem sit ratio, & differant tantum inter se sicut completum & incompletum, perfectum & imperfectum intra eandem speciem: hinc diuinatio cum tacita demonis innuocatione malitiam habet eiusdem speciei, quam habet Diuinatio cum expressa innuocatione gesta. In confessione tamen explicandum est, num fuerit cum tacita, an cum expressa. Quia haec al quando coniunctam habet haeresim, aut demonis adorationem, aut alia peccata explicanda necessariò: Reginald. l. 17. n. 174. Sanch. l. 2. sum. c. 38. n. 14. & 62. Suar. de superst. c. 10. n. 2. Filliuc. tr. 23. n. 72. Laym. l. 4. tr. 10. c. 3. n. 4. Lessi. l. 2. c. 43. n. 28.

169 *Diuinatio siue per aërem, siue per ignem, siue per aquam, siue per astra, siue per somnia: est eiusdem speciei in genere moris, quamvis in genere naturae sit diuersa. Quia quouis modo fiat,*

continet priuationem eiusdem perfectionis, eandemque habet cum recta ratione oppositionem. Unde non est opus exprimere in in confessione rem, per quam facta est diuinatio: diuersitas enim rei non mutat confessarii iudicium, nec diuersam constituit speciem. Azor. p. 1. l. 9. c. 12. q. 3. Manu. sum. c. 5. n. 4. Sanch. l. 2. sum. c. 18. Sylui. 2.2. q. 95. a. 3.

Profecto qui diuinationes exercent, vel diuinos consulunt, non sunt libere ex capite excommunicati, nisi eorum diuinationes manifeste contineant, aut sapiant haeresim. Quia iuxta Canonico nulla talis excommunicatio ipso facto incurritur: quamvis eodem iure tales anathemate percutiendi praescribatur. c. Non oportet 16. q. 5. Lessi. l. c. 43. n. 20. Sanch. l. 2. c. 38. n. 91. Nauar. sum. c. 27. n. 2.

Diuinus quidem pecunias, quas à consulentibus pro responsis petitis & acceptis à damone non tenetur restituere. Quia iuxta communem restitutionis regulam, quis non tenetur restituere pretium, quod ob rem turpem gerendam accepit: At diuinus operam suam turpem exhibuit: & ideo pretium non tenetur reddere. Manu. sum. de diuinat. c. 7. n. 4. Fernand. p. 4. c. 6. §. 3. n. 4. Nauarra de restit. l. 2. c. 1. n. 117.

CAPVT XVIII.

De Magia.

MAGIA est duplex, naturalis scilicet & superstitiosa. Naturalis est ratio quadam operandi mira per causas naturales, & tales absque demonis opera. Haec per se mala non est, licet sit periculosa. Quia sub specie occultae operationis naturae diabolus facile se admiscet, & ita occultae virtuti causae naturalis tribuitur, quod ipsius praestigii agit. Magia autem superstitiosa (quae à quibusdam diabolica nominatur) est ratio quadam operandi mira per signa ope demonum, sicut enim magia naturalis causis naturalibus vtitur: ita haec vtitur signis, quae sunt naturales quidem causae, sed haec signa, & tota disciplina primum sunt à demonibus instituta, Filliuc. tr. 24. c. 7. Lessi. l. 2. c. 44. dub. 1. Bonac. 10. 2. d. 3. q. pun. 5. n. 4. Laym. l. 4. tr. 10. c. 3. n. 1.

Magia ex genere suo peccatum est lethale. Quia continet tacitam, vel expressam demonis innuocationem, ac proinde societatem, ac beneuolentiam erga illum. Fieri tamè potest, vt aliquid actus magici à peccato mortali excusetur ratione ignorantiae vt si quis ignoret, vel non aduertat tacitam illam innuocationem, cum haec saepe sit valde occulta. Ratione autem leuitatis materiae praecise non crediderim vnquam esse veniale. Quia quod in re parua, vel ludrica demon inuocetur, per se non minus crimen est, quam si id in magna fieret. Tolet. l. 4. c. 14. n. 12. Filliuc. tr. 24. n. 179. Lessi. l. 2. c. 44. dub. a. n. 26. Diana. p. 5. tr. 5. resol. 29. Sanch. l. 2. sum. c. 38. n. 18.

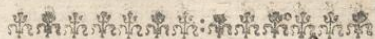
Nam aliqua opera ad magiam pertineant, tribus modis potest agnosci. Primo ex cognitione

tionem causarum, nempe si expresse diabolus innocetur: si preces adhibeantur, quibus falsa sunt permixta: si characteres, imagines, sigilla, ligaturæ, specula, inunctiones, & similia, præter Ecclesiæ morem. Quia cum effectus, ad quem diriguntur, non possit expectari ex virtute talium causarum, ut quæ nullam in se habeant: nec etiam à Deo, cum nec ab ipso, nec ab Ecclesia quæ Spiritu Dei regitur, sint instituta, imò ab ipsa Ecclesia reprobantur. Secundo, ex conditione operationis, ut cum repente curatur equus, vel homo absque diuino miraculo. Tertio, ex conditione effectus, si hic industriam superet humanam. Quia magi circa elementa multa possunt, Domino permittente, videlicet tempestates, grandines, tonitrua, fulmina, ventos excitare,isque lædere, & euertere arbores, segetes, animalia, ædificia. Præterea circa corpora hominum & animalium multa valent efficere, ut illa celerrime de loco ad locum transferre, illa transformare, non quidem intrinsicè figuram mutando, sed extrinsecus ex vaporibus illam circumponendo. Possunt etiam morbos inferre occultos, qui nulla arte medica valeant curari. Possunt curare morbos cunctos, qui naturalibus valent pharmacis ablegari, & omnes, qui ab actuali demonis nocumẽto pendunt. Possunt thesauros occultos reserare, opes pelago abditas extrahere, licet id Deus rarissimè permittat. Possunt Magi aliquo modo se inuisibiles efficere, vel translati alio, adstantibus non aduertentibus, vel aliquo corpore instar veli interposito, quod simile sit corporibus adiacentibus. Possunt demones in hominem immittere, efficereque ut ab his obsideatur. Circæ animam autem rationalem corpori coniunctam, omnia ea possunt Magi. (Dei permissione demonum opera, quæ ex corporis dispositione, & imaginatione pendunt, ut inferre amentiam, ad amorem illicitum excitare, ad odium circa hunc, vel illum accendere. Lessi. lib. 2. cap. 44. dub. 3. Valent. 2. 2. d. 6. q. 1. 2. punct. 2. Delius lib. 2. Magic. qq. 8. Azor. 10. 1. l. 9. c. 25. Sanch. l. 2. sum. cap. 40. Suar. de superst. l. 1. c. 15. Tolet. lib. 4. cap. 14.)

Magiæ frequenter alia crimina sunt adiuncta, de quibus Magi sunt à Confessariis, ac Indictibus interrogandi, ut hæresis: multi enim ex iis non credunt, diabolum pœnis excruciantum æternis, aut esse damnatum, aut eos, qui ei adherent esse damnandos: ut Apostasia: abnegant enim, Christum D. & sæpè Baptismo renuntiant. Ut Idololatria: accipiunt enim diabolum loco Dei, ei que sacrificia litant, aliosque honores deferunt. Ut Blasphemia in Deum, in Christi D. humanitatem, in Beatissimam Virginem, in Diuos omnes. Ut sacrilegium: sæpè enim in suis incantationibus rebus sacris vruntur, & interdum ipsa sacrissima Eucharistia. Ut Luxuria: ac nefaria cum demone commixtiones. Ut damna proximorum. v. gr. homicidia, præsertim infantium, mortes animalium, segetum, vastationes, & similia: in quibus patet Magos, & Sagas dignos esse capitali supplicio, ac omnino è Republica eliminandos. De pœnis contrà Magos iure Civili, & Canonico impostis plura apud hos, quos cito Doctores. Suar. de Relig. 10. 1. l. 2. c. 19. Reginald. l. 17. m. 191. Azor. p. 1. l. 9. c. 26. q. 3.

Magiæ frequenter alia crimina sunt adiuncta, de quibus Magi sunt à Confessariis, ac Indictibus interrogandi, ut hæresis: multi enim ex iis non credunt, diabolum pœnis excruciantum æternis, aut esse damnatum, aut eos, qui ei adherent esse damnandos: ut Apostasia: abnegant enim, Christum D. & sæpè Baptismo renuntiant. Ut Idololatria: accipiunt enim diabolum loco Dei, ei que sacrificia litant, aliosque honores deferunt. Ut Blasphemia in Deum, in Christi D. humanitatem, in Beatissimam Virginem, in Diuos omnes. Ut sacrilegium: sæpè enim in suis incantationibus rebus sacris vruntur, & interdum ipsa sacrissima Eucharistia. Ut Luxuria: ac nefaria cum demone commixtiones. Ut damna proximorum. v. gr. homicidia, præsertim infantium, mortes animalium, segetum, vastationes, & similia: in quibus patet Magos, & Sagas dignos esse capitali supplicio, ac omnino è Republica eliminandos. De pœnis contrà Magos iure Civili, & Canonico impostis plura apud hos, quos cito Doctores. Suar. de Relig. 10. 1. l. 2. c. 19. Reginald. l. 17. m. 191. Azor. p. 1. l. 9. c. 26. q. 3.

CAPVT XIX.

De Maleficio.

Maleficium est ars, ac potestas nocendi aliis ex pacto expresse, vel tacito cum demone. Quid maleficium? Duplex est, amatorum scilicet, ad turpem amorem excitandum, & veneficum, ad nocendum aliis. Amatorium quidem nullius voluntatem potest ad amandum cogere: obiectum tantum excitat, conuocando phantasmata, quibus voluntas afficiatur. Quia licet sint quadam rerum naturalium, nempe herbarum, & lapidum vires & facultates, quæ concupiscentia flammam possint succendere; nulla tamen est in rebus naturalibus facultas ingenta, quæ suapre natura, excitet, alliciat, seu accendat hominem ad amandum hoc, aut illud obiectum: unde quod quis ad amandum hunc, vel illum hominem excitetur, ex demonis prouenit facultate, qui hominem aliunde ad amandum in vniuersum excitatum, allicit ad amorem circa hunc, vel illum. Porro veneficium nocet alteri, vel in persona propria, cum lædendo, occidendo, aut sterilem reddendo, &c. vel in sua substantia, pecoribus, vineis, arboribus, &c. idque per tonitrua, aut pluias, &c. Et in hoc etiam maleficio demon solus ad vocem malefici operatur: cum enim is vult alicui malum inferre, demon, qui exactè rerum omnium naturalium vim & naturam caller, clam applicat venena, insicit aërem, &c. Imo etiam ipse ingreditur corpora, & torquet homines. Si etiam maleficus intendat rebus nocere, demon excitat tempestates, cogit nubes, agros inundat, & grandine concurit, destruit vineas, sata populatur, recta dirigit. Clauis Regia lib. 4. cap. 6. n. 25. Tolet. lib. 4. c. 16. Filliuc. r. 24. c. 8. q. 1. & 2. Reginald. lib. 17. num. 175. Azor. p. 2. lib. 9. cap. 26. q. 1.

Omnia maleficia ad quinque genera reuocantur. Primo ad dignoscendum occulta, & procul è ceteris consilia, & actiones personarum, leficia ad quæ longe absunt. Secundo, ad morbos mirabiliter inferendos, causando homicidia, excitando dolores, vineas destruendo, sata animantia: subuertendo domos, arbores, &c. Tertio, ad inducendum sanitatem. Quarto ad fallas, & præstigiolas apparitiones, & actiones. Quinto, ad motus, vel mutationes rerum, & effectus mirabiles, ac commulsi hominum iudicio impossibiles. Vix enim aliquod maleficium potest reperiri, quod sub vno hortum non contineatur. Syluest. v. Maleficium. q. 5. Clauis Reg. l. 4. c. 6. n. 13. Bonac. 10. 1. d. 3. q. 5. punct. 5. n. 3.

Enim verò remedia maleficij possunt esse, vel naturalia, quæ plerumque paruum vim habent. Quia diabolus facile omnem illorum actionem eludit, si velit: tamen sunt adhibenda. Vel sunt supernaturalia, nempe Fidei feruentes actus, Paupis suscepio. Confessio peccatorum. Eucharistia sumptio. Exorcismi Ecclesiæ, aqua lustralis. Diuorum reliquia, signum Crucis, Nominis Iesu, ac Deiparæ invocatio cum ieiunio & oratione. Talia sūt moralia, id est, quæ pertinent ad pactum cum demone dissoluendum, quando nocet ex pacto: quod fit amouendo signa magica,

24 Theologia Moralis Lib. XXVIII.

gica, ad quorum praesentiam nocivum diabolus irrogat. Certè per huiusmodi Ecclesiastica remedia non semper homines liberantur, vel quia obstat peccatum illius, qui curat, vel illius, qui curandus est: vel ob maius spirituale bonum illius, qui patitur. Sanch. lib. 2. sum. cap. 41. n. 25. Reginal. lib. 17. n. 183. Lessi. lib. 2. cap. 44. dub. 5. Suar. de Relig. lib. 2. cap. 17. Filliuc. tract. 24. cap. 8. q. 3. Deltius lib. 6. Magie cap. 2. q. 3. sect. 3.

179
Hanc Cui
est, malefic
rum, alias
paratorum
opera vii.

Nullatenus est licitum, etiam pro re gravi, & bono publico vigente, maleficorum, alias paratorum, opera vii. Quia actio, quae petitur, est intrinsecè mala, & consequenter pro nullo bono consequendo, aut malo vitando, licitum est ita operari, & proinde nec petere: esset enim peccato alterius cooperari. Tolet. lib. 4. cap. 16. Suar. de Relig. lib. 2. c. 18. n. 3. Navar. sum. cap. 11. num. 29. Sanch. lib. 2. sum. cap. 41. num. 5. Vnde maleficos consulere, vel eorum spectaculis interesse, quae arte diaboli sunt, vel ad hoc exhibere pecunias, est peccatum lethale. Deut. 18. Et in utroque iure graues constitutae sunt poenae tam contra maleficos, quam contra eos, qui ipsos consulunt. Qui enim obseruant Ariolos, Haruspices, Incantatores, vel eorum Philacterias, & videntur, sunt ipso facto excommunicati, cap. si quis 16. q. 5. Et libri huius artis sunt comburendi ex indice Concilij Trident. Multi tamen à mortali in hoc casu excusantur ob ignorantiam. Quia nesciunt, ita à damone fieri. Navar. sum. 31.

180
Necesse
est ut ma
lefici, vel
alii vno
maleficio a
liud soluant.

Non licet petere, ut maleficus, vel alius vno maleficio, aliud dissoluat. Quia hoc esset maleficium, & cum diabolo pactum inire, seu consentire saltem in illius pactum, quod minimè licet. Rogari tamen potest maleficus, ut maleficium modo licito soluat, ea gerendo, quae sine ope demonis possunt praestari uno quisque ius habet tollendi, ac destruendi ligaturas, nodos, capillorum volumina, & alia signa malefica à maleficis hoc fine apposita: ut diabolus nocere desinat: etiam si ex ablatione malefici signi, aliquod damnum malefico, aut alteri sequatur, eo quod demon ita cum ipso malefico pactum inierit. Quia ex parte tollentis haec signa nulla intercedit demonis inuocatio, vel cooperatio ad malefici damnum. Quando autem dubitatur, an maleficus sciat modum liciti dissoluenti praesumitur solum callere modum superstitiosum: & consequenter ab eo peti non potest maleficii dissolutio: sed prius interrogandus est, num agnoscat modum licitum. Quia petere cum illo dubio, esset se exponere manifestè rem illicitam postulandi periculo: & esset illum ad nonum piaculum inducere. Sanch. lib. 2. sum. cap. 41. Syl. vi. 22. v. Maleficium, q. 8. Tolet. lib. 4. cap. 16. Navar. sum. cap. 11. num. 29. Suar. de Relig. tom. 1. l. 2. cap. 18. Filliuc. tr. 14. cap. 8. q. 4. & 5. Laym. lib. 4. tr. 10. cap. 4. num. 9.

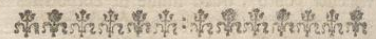
181
Si petens scit
maleficiu
re, ac iuste
posse malef
cium solvere
licitum esse,
ab eo petere.

Profecto si petens certus sit, maleficum scire licitè, ac illicitè maleficium solvere: tunc licet petere ab eo absolute, ut maleficium soluat, quamvis praesumatur de eius malitia, fore, ut medio utatur illicito. Quia quod petitur à malefico, potest ab eo bene & male geri: scandalum autem passivum maleficus sua recipit ex malitia: illa enim petitio nec est mala, nec mali habet speciem: sed potius est bona, cum petens vigenti necessitate promoveatur, & non teneat

tit ab huiusmodi petitione abstinere, cum gravi suo, aut alieno incommodo. Quia ex omnium sententia licitum est petere ab usurario mutuum, & ab infideli iuramentum, quando petens eis indiget, quamvis exploratum ei sit fore, ut ille sub usuris mutuet, & hic per falsos Deos iuret. Suar. de Relig. tom. 2. lib. 1. cap. 18. Lessi. l. 2. c. 44. dub. 6. Sanch. de matr. lib. 7. d. 95. n. 11. Diana p. 5. tr. 7. resol. 11.

Confessarius in audiendis maleficorum, aut maleficarum confessionibus haec praecipue inquirere debet: An intercesserit pactum aliquod cum damone, in quo promiserint, se abnegaturos Christum D. & Fidem Christianam abiuratos? An Diabolum adorauerint? An actiones nefarias circa ineffabile Eucharistiae Sacramentum exercuerint? An in tali peccato aliquam inierint haerem, credendo Sacramenta Ecclesiae esse inania? &c. Quoniam modo perfecerint maleficium, num scilicet ex rebus sacris, aqua benedicta, Oleo sancto, cera benedicta, imò etiam ex sacerrimo Eucharistiae Sacramento? & an crediderint illis rebus ad huiusmodi effectus inesse virtutem: tunc enim sacrilegij, & haeresei rei proculdubio essent. An personis, vel rebus damnum intulerint: quia tenentur ad restitutionem omnium damnorum, cum fuerint causa efficiens damni. An expresse sacrificauerint damoni, vel cum eo rem carnalem inierint, ut solent Lamiae, & Strigae? Tolet. lib. 4. cap. 16. Suar. de Relig. tom. 2. lib. 2. cap. 17. Sanch. lib. 2. sum. c. 40. Clavis Reg. lib. 4. cap. 6. nem. 5. Bonac. tom. 2. d. 3. q. 5. punct. 5. num. 11.

182
Quoniam C
fessarius de
beat à male
ficio interve
nare.

CAPVT XX.

De vana Observatione.

Observatio vana dicitur, cum aliqua sunt, vel adhibentur ad aliquem effectum, ad quem nec à Deo, nec à natura ullam vim habent: v.g. cum ex consideratione alicuius fortuiti eventus conicitur quis aliquid prosperi, vel aduersi, & inde suas moderatur actiones. Certè superstitio vanae Observationis hoc à superstitiosa divinatione differt, quod divinatio referatur tota ad singularum rerum occultarum cognitionem indebito modo consequendam. Observatio vero superstitiosa refertur ulterius ad obtinendas alias commoditates siue animi, siue corporis: nempe ad potendum nuptiis alicuius puellae, ad sanitatem, vitae prorogationem, cognitionem linguarum, artem aliquam difficilem ex tempore addiscendam, ad consequendam miram in disputando subtilitatem sine exercitio: non tamen diabolus verè ipsis scientiam confert infusam, sed ipse in illis loquitur, & mouendo eorum imaginationem, illis persuadet, quid loquantur: cuius signum est, quod quando convertuntur, & diabolo renunciant, ad pristinam redeunt ruditeriam. Vnde haec Observatio vana mediis inuilibus minimè à diuina providentia constitutis procurat praefatas commoditates, & varias corporum immutationes, & ut à damone opera nostra dirigantur: ut quando adhibentur preces vel voce, vel scripto, vel appensa collo, concurrentibus aliis variis

183
Quid obser
uatio vana
est? eius à di
uinatione
differencia.

Tr
ad
sup
nec

Secl. I. De Præcepto I. Recept. Sentent. 25

circumstantiis, ex quibus appareat, preces illas minime ad Deum referri, quasi ab illo expectetur effectus: sed ad demonem saltem tacite & implicite inuocatum. D. Tho. 2. 2. q. 96. art. 1. Sanch. l. 2. sum. c. 40. n. 1. Lessi. l. 2. c. 43. dub. 10. n. 6. Filliuc. tr. 2. 4. c. 6. q. 1. Valent. 2. 2. d. 6. q. 1. 5. pun. 1. Azor. p. 1. l. 9. cap. 22. Bonac. 10. 1. dist. 3. q. 5. pun. 4. Navar. sum. c. 1. 1. n. 3. Layman. l. 4. tr. 10. cap. 4. num. 6.

184 Vanæ observationis tres sunt species ad quas omnes reduci possunt. *Ars notoria, Observantia sanitatum, & Observantia euentuum*, siue fiant cum expressa, siue cum tacita demonis inuocatione. *Ars notoria* est superstitio, qua quis credit, se consequuturum scientiam absque labore per quædam ieiunia, orationes, inspectiones figurarum, ignotorum verborum profectiones, & alia similia vana, & inefficacia: & hæc superstitio est peccatum lethale ex suo genere. Quia saltem tacite diabolus inuocatur, eique potestas infundendi subro animæ scientiarum habitus attribuitur, quod solius est Dei. Licetum tamen est, uti scientia ope demonis acquisita, modo conseruatio, ac vltius scientia non pendet à demone. Quia cognitio seu scientia ex se bona est, & peccatum, quo acquisita fuit, pertranfit. Suar. de superst. l. 2. cap. 17. num. 1. Sanch. l. 2. sum. cap. 41. & 42. Layman. l. 4. tract. 10. cap. 1. num. 6.

185 Observatio sanitatum est, quando adhibentur aliqua verba, vel alia signa, aut caremoniæ inanes ad hominum, vel animantium morbos curandos, sistendum sanguinem, mitigandum dolores, ad conseruandam vitam, seu valitudinem: ad se præstandum contra læsiones hostium, vel casus fortuitos immunem, &c. Huc etiam pertinent superstitiosi illi effectus, qui adiuuunt causæ naturalis applicate exuperant, & qui sunt sine motu locali, & quando statim evanescent. Bonac. tom. 2. dist. 3. quest. 5. punct. 4. num. 7. Lessi. l. 2. cap. 43. dub. 10. num. 63. Filliuc. tract. 24. numer. 157. In dubio autem, an effectus sint à causâ naturali, an verò vires eius excedant? præsumendum est à causâ naturali provenire. Quia dubium est in partem mitiorem explicandum. Suar. de superst. l. 2. cap. 15. Layman. l. 4. tract. 10. cap. 4. num. 6. Clauis Reg. l. 4. cap. 6. num. 2. Sanch. sum. l. 2. cap. 40. num. 44. Eodem etiam pertinent omnia periammata, amuleta, breuia, inuolucra, reliquiæ, verba sacra, preces scriptæ, quæ gestantur à quocumque, ne possint lædi, aut ne sanguis profluat, aut ob alios fines huiusmodi, si contineant aliquas circumstantias parergas tanquam necessarias. Sylui. 2. 1. quest. 96. art. 4. Navar. sum. cap. 11. num. 34.

186 Equidem tres regulas assignari ad effectum superstitiosum dignoscendum. Prima est quando media inutilia adhibentur tanquam necessaria ad illum effectum, verbi gratiâ si tot Crucis signa tanquam necessaria adhibeantur. Secunda, ex modo operandi, præsertim ex distantia loci. Tertia, quando effectus superat causarum naturalium activitatem: seu quando constat, effectum non posse aliunde provenire quam à solo bono, vel malo spiritu. Delrius Magiar. l. 2. cap. 5. & 6. Suar. de superst. l. 2. cap. 15. num. 14. To- Elcob. & Mend. Theol. Moral. To. IV.

let. l. 4. cap. 14. Sanch. l. 2. sum. c. 40. num. 43.

In his, & similibus observantiis est superstitio mortalis ex genere suo, si animus sit huiusmodi circumstantias adhibendi, tanquam ex se efficaces ad effectum à Deo impetrandum, nempe sanitatem, seu rerum suarum incolumitatem. Dupliciter autem potest accidere, ut hæc vana Observatio sit veniale piaculum. Primo, propter ignorantiam vincibilem, non crassam, secundo, si hisce vanitatibus quis des operam non quasi efficacibus, sed tantum vanis ex levitate quadam. Navar. sum. cap. 11. num. 37. Lessi. l. 2. cap. 43. dub. 10. numer. 64. Sanch. l. 2. sum. cap. 40. numer. 43. D. Antonin. p. 2. tit. 12. c. 1. 1. §. 13. Filliuc. tr. 24. numer. 161.

Ex paritate autem materiæ non est in Observationibus huiusmodi veniale piaculum. Quia huius delicti deformitas consistit in hoc, quod quis sibi, vel demoni tribuit effectum Dei proprium, quando causa adhibita non est ad eum sufficiens. Deinde quia expresse aut tacite commercium cum demone inicitur: quolibet vero harum deformitatum secundum se abstrahendo à quantitate materiæ, est admodum gravis. Puto tamen dari paritatem materiæ excusantem à mortali posse, quoties non interuenit pactum expressum cum demone: v. gr. si quis seme lioco, & ad experiendum effectum curiositatis causa, faciat annulum super filum circumagi, Valen. 2. 2. dist. 6. q. 13. pun. 3. Sanch. 2. 2. sum. cap. 40. numer. 44. & 47. Azor. p. 1. l. 9. cap. 25. q. 2. Suar. de superst. l. 2. cap. 15. numer. 25. Navar. sum. cap. 11. numer. 36.

Haud sunt simpliciter de superstitione damnandi homines, seu familiæ aliquæ, quæ dant operam quibuldam morbis medendis, ut affecto canis rabidi morfu. Quia nulla sufficienti ratione probari potest, horum officium esse superstitiosum, quamquam tales personæ ab Ordinariis diligenter sunt examinantur, priusquam hoc munus exercere permittantur. Inspiciendum enim est, an hoc remedijs naturalibus exerant, vel ex gratia gratis data, vel ex pacto cum demone: nam in his facile enenire potest demonis deceptio. Confessarij autem magnam adhibeant circumspectionem in iis absolvendis, qui ad sanandos morbos remedijs externis vtuntur, virtutæ naturali carentibus ad effectus huiusmodi, quamvis publicè permittantur. Delrius l. 4. q. 41. Sanch. l. 2. sum. c. 40. n. 44.

Denique Observantia euentuum est, quando fortuito aliquid occurrit, ex quo sibi vel alteri aliquid aduersi, vel læti coniectat, & inde suas moderatur actiones, observans loca, verba audita, tempora, vel occussum hominum aut animalium v. gr. si domo egredienti vulpes, aut canis occurrat, aut cadaver, &c. indeque occasionem sumat credendi, negotium, aut diem sibi futurum infaustum, aut exitiale.

Filliuc. tr. 24. c. 6. q. 8. Bonac. 10. 2. d. 3. q. 5. pun. 4. numer. 21 22. & 23. Lessi. l. 2. c. 43. n. 66. & 66. Clauis Reg. 114.

cap. 6. n. 5.
* *
*

C CAP V T

187 Quando est mortalis, quando veniale?
188 Ex paritate materiæ non est in Observationibus huiusmodi veniale piaculum.

189 Non sunt simpliciter dam- nandi qui hæc artem vtuntur sed diligenter à Confessariis examinandi.

190 Quid obser- uatio euentuum?

CAPVT XXI.

De Blasphemia.

191
Blasphemia
quid.

BLASPHEMIA est locutio falsa contra Deum, sanctos, aut res sacras per modum contumelia. Dicitur locutio, vt comprehendat blasphemiam, & vocalem. Quia sicut in Fide duo sunt, assentiri articulis Fidei, & eos corde vel ore pronunciare: ita in infidelitate duo sunt, dissentiri veritati reuelatæ, & dicere intus, vel foris contraria Fidei: prima duo pertinent ad Fidem, ac Fidei professionem: alia duo ad infidelitatem, & Blasphemiam. Dicitur falsa, quia omnis Blasphemia aliquid falsitatis habet, siue ex vi enunciationis, siue ex intentione blasphemantis, siue ex modo elocutionis. Verbi gratia Deus nostra non considerat. Deo poeniteat. Vtinam hoc Deus ignoraret, &c. Quamuis enim in oratione imperatoria, & optatiua non possit esse falsitas, vt docent Philosophi: intentio tamen loquentis, & modus loquendi in actu exercito quandam innolunt falsitatem, v. gr. Deum posse tangi poenitentia, Deum posse aliquid ignorare. Dicitur contra sanctos, aut res sacras. Quatenus scilicet ad Deum pertinet: tunc enim talis Blasphemia ultimo tendit in Deum, atque adeo est eiusdem speciei cum Blasphemia immediata. D. Thom. 2. 2. quæst. 13. art. 1. Valent. ibi, dict. 1. quæst. 13. punct. 1. Bannez quæst. 2. art. 1. notat. 1. Sanch. l. 2. sum. cap. 3. 2. num. 6. Tolet. l. 4. ca. 13. Filliucius tract. 25. num. 6. & 9. Nauarr. cap. 1. num. 80. Reginald. l. 18. num. 195. & 196.

192
Est contra
Religionem,
& contra Fidei.

Blasphemia proprie, & formaliter est contra Religionem, & laudem Dei. Quia est quedam contumelia verbalis in Deum, vel in sanctos. Pressius tamen usurpando Blasphemiam nomen pro verbo contumelioso continente, vel sapiente hæresim, Blasphemia Fidei opponitur iuxta D. Thomam citatum. Vt quando Calvinista dicit, Christum in Eucharistia non esse adorandum, quia ita sentit: Hic actus est directè imperatus ab infidelitate, seu hæresi; ac confessioni Fidei contrarius. Similiter si quis dicat Deiparam, non esse Virginem animo abnegandi Fidem saltem exterius, licet interius non ita sentiat. Quia significatio contraria Fidei, quæ est in ipsa materia, seu verbis, est directè volita: ideo enim profert blasphemus huiusmodi verba, vt per ea significet, res ita se habere, & se ita credere. Lessi. l. 2. ca. 45. dub. 5. n. 25. Nauarr. sum. c. 12. n. 82. Filliuc. tr. 25. n. 11.

193
Blasphemia
peccatum in
intellectu co-
sistit.

Blasphemiam peccatum, sicuti & hæresis in intellectu consistit: quamvis requirat prauam voluntatis dispositionem, seu affectionem formalem, vel virtutalem: exterioribus autem verbis, seu signis manifestatur, magisque consummat. Vnde si quis nutu, vel alio facto externo: v. g. in celum expuendo, Deo inferat contumeliam hoc peccatum non erit à Blasphemia distinctum, sed ad eam reducendum. Suar. 10. de Relig. tr. 3. l. 1. c. 4. n. 3. Lessi. l. 2. ca. 45. dub. 5. Filliuc. tract. 5. num. 16.

194
Duplex est,
hæreticalis,
& simplex.

Blasphemia est duplex, alia hæreticalis, alia simplex. Hæreticalis est illa, quæ Fidei articulis directè opponitur, seu qua aliquid asseritur Fidei contrarium, nempe

quando quis intellectu his, quæ corde vel ore dicit, assentitur, tribuendo Deo aliquid, quod ipsi non conuenit: v. gr. improvidū, iniustū esse: tunc autē blasphemus huiusmodi hæreticus est, poenitque hæreticorū subiacer. Simplex autē Blasphemia seu non hæreticalis dicitur illa, quæ nec formaliter, nec virtualiter continet falsitatem contra Fidei veritatem: quales sunt Blasphemie illæ, quæ per modos optandi, imperadi, aut imprecandi proferuntur: seu illæ, quæ sunt nominatio aliquid, quod reperitur in Deo vere sed per modum contumelia, & irrisionis: vt si quis nominet membra Christi (calamus ipse horret) pudenda. Sanch. l. 2. sum. c. 3. 2. n. 11. & 56. Azor. p. 1. l. 9. c. 28. q. 1. & 2. Laym. l. 4. tr. 10. c. 6. n. 7. Suar. 10. de Relig. c. 5. n. 8. Filliuc. tr. 25. n. 16. Tolet. l. 4. c. 13. n. 8.

Haud est propriè Blasphemia in ira vel rixa cum aliquo quidquam explicite vel implicite de Deo enunciare, quod sit verum, v. gr. Corpus Dei, Vulnera Dei, Dei Sacramenta: si effectus indignationis contra Deum non tendat, sed tantum contra hominem, vel animantia, quæ aliquis irascitur. Vnde tale peccatum potius est irreligiositas, quā Blasphemia: & subinde veniale est: quamvis ob scandalum, vel periculum blasphemandi formaliter fieri possit mortale. Nauarr. sum. cap. 12. numer. 85. Caiet. v. Blasphemia.

Frequentius Blasphemia est peccatum mortiferum. Quia ex natura sua graue Deo in ert in iuriam grauius quidem idololatria, peritior, voti violatione, ac sacrilegio. Potest tamen esse veniale ex indeliberatione, & inaduerentia: vt cum aliquis ira percitus, non aduertit verba Blasphemie quæ profert. Suar. 10. 2. de Relig. tr. 3. l. 1. c. 6. Nauarr. c. 12. n. 84. Filliuc. tr. 25. n. 20. At si homo ita Blasphemare esset assuetus, vt nec curaret correctionem, in statu mortalis peccati esset ob culpam præcedentem, id est, quia non abstulit occasionem peccati vnde ipsi indirectè, & in causa Blasphemie voluntaria censeretur. Laym. l. 4. 10. c. 6. n. 3. Sanch. l. 3. sum. c. 5. Tolet. l. 4. c. 11. Ratione autem paruitatis materia non videtur, fieri posse veniale peccatum. Quia non datur paruitas materia in Blasphemia: cum Deo grauem inferat iniuriam; nisi ita ioco proferatur, vt reputetur minimè Deo irruentiam asserre. Bonac. 10. 2. d. 3. q. 8. pun. 5. n. 2. Reginald. l. 18. n. 198. Diana p. 5. tr. 5. resol. 3.

Aliquid falsi de Deo dicere ioco aut alio fine, non ex indignatione, Blasphemia non est: contra vera dicere de Deo irrisorie, aut cum indignatione, est plane Blasphemia. Quia tunc in actu exercito & implicite significas, Deum indignationem, aut irrisionem mereri. Valent. 10. 3. l. d. 1. q. 3. pun. 1.

Omnes Blasphemie, quæ hæresim non continent, sunt eiusdem speciei tam contra Deum, quam contra sanctos. Quia quæcumque Blasphemia sit, repugnat Religioni, qua tribuitur Deo cultus: At Religio, qua tribuitur cultus Deo & sanctis propter Deum, est eiusdem speciei. Ergo. Attamen si Blasphemia procedat ex odio, vel desperatione, vel infidelitate: id erit in Confessione explicandum. Quia etsi ipsa Blasphemie malitia per se sit eiusdem rationis tamen accedi noua, ac distincta malitia, ex motiua, à quo procedit. Item est explicandū an

Se&t. I. De Præcepto I. Recept. Sentent. 27

an procedat ex odio in Deum volita: an indire-
cte, vti fit in damnatis: & an fuerit directe. Hæ-
reticales verò Blasphemie inter se differunt; vti
de in Confessione ellet dicendum: Tot Blasphe-
mias hæreticales protuli: & tot non hæreticales.
Caiet. v. Blasphemia. Azor. lib. 9. cap. 28. quæst. 10.

Qualitas autem Blasphemie explicanda necessa-
rio non est, in sententia nostra probabiliori, cir-
cumstantias non mutantes speciem non esse ne-
cessario in Confessione aperiendas. Scio ex alio-
rum mente adhuc aperiendam esse Blasphemie
qualitatem. Quia hæc non est solum aggrauans
circumstantia, sed in hac duplex intercedit mali-
tia, vna contra personam, quæ contumelia affi-
gitur, cum sit per se honore digna, & adoratio-
ne Duliæ: altera quatenus redundat in Deum, &
ipsi censetur principaliter fieri. Clauis Reg. lib. 6.
cap. 13. Reginald. l. 18. n. 101. Suar. de Relig. tom. 2.
tract. 3. lib. 1. num. 29. Sanch. lib. 2. sum. cap. 32. n. 29.
Layman. lib. 4. tract. 10. cap. 6. num. 12. Quid sen-
tiam proprio Problemate exponam.

Plures penæ blasphemis præscriptæ, iure civili
morte plectuntur, aliquando trirēibus, exilio, lin-
guæ plectuntur abscissionē. Iure canonico olim
blasphemantibus erat constituta penitentia so-
lemnis, Clericus deponi iubebatur, laicus autem
anathemate percuti. Verum hæc penæ modo non
videntur vsu receptæ. Nonnullis tamen in Prouin-
ciis solet Blasphemia notoria quoad absolutionem
assolēt reservari. Reginald. lib. 8. n. 102. & 103.
Azor. p. 1. l. 9. c. 8 q. 9. Toler. cap. 13. Suar. de Relig.
tom. 2. tract. 3. lib. 1. o. p. 7. num. 2.

Mixti fori est Blasphemie crimen, ideo tam per
Ecclesiasticum Iudicem, quam per sæcularem pu-
niri potest, & datur locus præventioni. Inquisito-
res autem hæreticæ prauitatis possunt de eo co-
gnosci, quando continet, aut sapit hæresim. Clauis
Reg. l. 6. c. 13. n. 10. Filliuc. tr. 5. n. 35. Azor. lib. 9.
c. 18. q. 10. Diana p. 4. tr. 8. resol. 9.

Monuerim, eos, qui assueti sunt, maleficia in
Deum, vel in Dinōs iactare, non esse simpliciter
à Confessione sacramentali arcendos: sed ab ea ad
tempus deberi seiungi, vt interim prauam consue-
tudinē exuant, & aliqua ex parte deponant. Si
verò absolutio commodè differri non possit, & si-
gna manifesta detestationis huius sacrilegæ dede-
runt impietatis, absoluantur, imposita salutari pœ-
nitentia agnata quidem criminis gravitate: Azor.
lib. 9. c. 18. q. 18. Sancius in select. d. 20. n. 7.

CAPVT XXII.

De Tentatione Dei.

Tentatio Dei est actus contra Religionem,
quo quis absque iusta causa aliquid dicit,
vel facit, ad capiendum experimentum de
diuina p rfectione, vt de potentia, de sapientia,
de iustitia, de misericordia, de voluntate,
de aliisque Dei attributis. Dixi hoc peccatum con-
tra Religionem esse, quia est quædam contra Deum
irreuerentia velle de ipsius perfectione experi-
mentum fumere absque iusta causa, relictis mediis
ab eo institutis. Quia nullus præsumeret, Deum
tentare, si de eius excellentia certus esset: At qui-
piam agere ex incertitudine de Dei excellentia,
q̃l diuinam irreuerentiam proculdubio pertinet.
E. Job. & Mend. Theol. Moral. To. I. V.

Quamvis ergò quod quis Deum tentet, possit ex
alio vicio provenire, nempe ex incertitudine Fi-
dei, ex defectu Spei, ex præsumptione, ac simili-
bus: ipsa tamen Dei tentatio directe ad irreligi-
ositatem pertinet. D. Tho. 2. 2. q. 97. a. 1. Sylui. ibi
Nauarr. cap. 11. sum. num. 40. Sanch. lib. 2. sum. c. 34.
num. 1.

Dupliciter potest quis Deum tentare, vel ex-
pressa, vel tacite, seu interpretatiue. Tentat expref-
sè, qui dicit, aut facit aliquid ea intentione, vt ex-
perimentum capiat de Dei bonitate, vel potentia,
sine pro se, siue pro aliis: verbi gratiā, qui à Deo
petit miaaculum, vel qui se præcipitem agit in pu-
teum, vt experiatur, an se Deus ladi permittat. Ten-
tat tacite, qui aliquid gerit absque intentione ex-
pressa capiendi experimentum de diuina perfe-
ctione: illud tamen quod agit, ex se, & suapte na-
tura ad nihil aliud referri potest, quam ad lumen-
dum documentum de aliqua Dei perfectione: verbi
gratiā, cum quis, relictis mediis naturalibus à
Deo ordinatis, agitudine pressus vult sanitati re-
stitui: vel qui, relictā scālā, velle ē turri per aëra
descendere. Certè ad tacitam hanc, seu interpre-
tatiuam Dei Tentationem requiritur, vt effectus
expectetur, vel petatur à Deo. Suar. tom. 1. de Re-
lig. tract. 3. lib. 1. cap. 3. Lessi. ib. 1. cap. 45. num. 3.
Layman. lib. 4. tract. 10. cap. 5. Reginald. l. 7. m. 26.
Filliuc. tract. 22. num. 261.

Verum Tentatio Dei expressa & formalis, regu-
lariter loquendo, si fiat absque iusta causa, pecca-
tum est lethale. Quia est quidam Dei contem-
ptus. v. gr. si proveniat ex crassa ignorantia, vel
ex dubitatione earum rerum, quas homo scire de-
bet. Et quando coniungitur cum aperto vitæ peri-
culo, aut gravis læsionis. Et quando adest pericu-
lum scandali. Et si ex curiositate quis petat mira-
cula, quia notabilis irreuerentia est, cum Deo
agere quasi cum curiositatem facere. Suar. tom. 1.
tract. 3. l. 1. c. 2. n. 16. Sessi. l. 1. c. 45. d. n. 1. Tolet. lib. 4.
c. 9. Sanch. lib. 2. sum. cap. 34. num. 5.

Ex his deduco, Dei Tentationem esse morta-
lem, te Martyrio temerè, & absque iusta causa
offerri. (Tunc autem iusta adest causa, quando
Martyrium est sub præcepto, vel sub consilio.)
Quia est in re grani, & prouocantur infideles abs-
que causa ad mortaliter delinquendum. Quod si
aliquando sese Martyres supplicio offerebant, id
erat obtinendæ Fidei ex gravi necessitate, & diuini
instinctus excitatione. D. Thom. 2. 2. q. 124. a. 1.
ad 1. Caiet. libid. Nauar. sum. cap. 11. n. 41. & 51. Syl-
uest. v. Martyrium. Mortalis etiam est Dei Tenta-
tio, si quis sine præmia meditatione, nec coactus
iusta causa prædicare contendat, sperans fore, vt
Deus sibi dicenda inspiret, dummodo animo Dei
tentandi id gerat, scilicet si non eo animo, nec scan-
dali nec aliquod detrimentum notabile seque-
tur: tunc enim erit veniale. Præterea venialis erit
Dei Tentatio, ratione inconsiderationis, aut
ignorantiæ non crasse. Ratione paruitatis mate-
riæ, seu periculi, cui se quis exponit. Vt in leui
morbo nolle medicinis vtī, sperando vanè sa-
lutem à Deo, non petito miraculo. Nauar. citat.
Lopez p. 1. Instru. cap. 41. Sanch. l. 2. sum. cap. 34.
num. 16.

Iusta causa, Deum tentandi pro aliis est vel ne-
cessitas, vel utilitas. Necessitas quidem, cum i-
sta causa non apparet facultas viam Dei aliter mani-
festandi: quomodo Elias Deum tentauit,
vt populus incredulus eum reciperet, & Pro-
phetas Baal comminueret. Utilitas verò, cum
C 2 speratur

203

Tentatio Dei
expres-
sa, vel
tacita.

204

Tentatio Dei
formalis pec-
catu lethale.

205

Etiam est
mortalis, te
Martyrio te-
merè offerre.

Et prædicare
sine præmia
meditatione
sperans
quid à Deo
accipere, si
sine animo
Deum ten-
tandi.

206

Quam sit
iusta causa
Deum ten-
tandi.

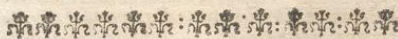

28 Theologia Moralis Lib. XXVIII.

speratur probabilitate fructus in his, in quibus Deum manifestari volumus: ut quando quis petit miraculum ad infidelium conversionem. Hoc autem non nisi admodum est gerendum: quia miracula petenda non sunt, nisi vel ex divina reuelatione, vel ex instinctu Spiritus sancti interno, vel nisi necessitas & utilitas omnino evidens fuerit: alioqui temere attentat facere miracula se, fidemque suam ludibrio exponit. D. Thom. 2. 2. quest. 124. art. 1. ad 3. Layman. lib. 4. tr. 10. c. 5. num. 2. Tolet. lib. 4. c. 19. n. 8. Azor. p. 1. lib. 9. c. 1. q. 7. Lessi. lib. 2. cap. 45. num. 5.

207
Explicat in
Confessione,
an Tentatio
Dei fuerit
expressa, an
tacita.

In confessione explicandum, num Tentatio Dei fuerit expressa, num tacita. Quia Tentatio Dei expressa differt specie à tacita, seu interpretatiua: procedere enim solet ex principis, & causis moralibus longè diuersis, & diuersimodè diuinæ reuerentiæ aduersatur. Tum etiam, quia exigitur manifestatio intentionis, qua factum est opus, quo tentari Deus dicitur: quando enim tentatio expressa procedit ex dubio de aliquo Dei attributo, tunc esset coniuncta malitia lethalis contra fidem. Suar. tom. 1. tract. 3. l. 1. cap. 3. num. 6. Sanch. lib. 2. sum. c. 3. n. 11. Reginald. lib. 17. num. 227.

CAPVT XXIII.

De Sacrilegio.

208
Quid Sacrilegium.

Sacrilegium dicitur à sacris legendis, id est fuffurandis. Vnde primò videtur impositum ad significandum furtum rei sacræ: postea tamen extensum est ad signandam omnem iniuriam, aut violationem rei sacræ. Rectè ergo sacrilegium definitur, Violatio rei sacræ. Res sacræ vocatur, quæ ad Dei cultum peculiari modo est dedicata. Hæc autem dicitur violati, quando indignè, seu contra reuerentiam Deo in rebus ipsi dicatis debitam tractatur. Suar. lib. 3. de sacrileg. Lessi. lib. 2. cap. 45. num. 6. Layman. lib. 4. tract. 10. cap. 7. ex D. Thom. 2. 2. q. 99. a. 1.

209
Tres sunt Sac-
crilegij spe-
cies: Contra
personas sa-
cras, contra
loca sacra,
contra res sa-
cras.

Tres Sacrilegij species distinguo. Primam contra personas sacras, secundam contra loca sacra, tertiam contra res alias sacras. Et nullum existimo sacrilegium esse, quod ad tria hæc reduci non possit. Nomine personarum sacrarum veniunt Clerici, & Religiosi, siue sint professi, siue non. Nomine locorum sacrarum intelligitur Templum autoritate Episcopi consecratum, Monasteria, Hospitalia, & alia loca, consecratione Episcopali Deo dicata. Nomine rerum sacrarum signantur Sacramenta, vasa sacra, vestes sacræ, & alia huiusmodi. Ideo committitur sacrilegium violando ea, quæ vel significant sacra: ut sunt sacra verba; vel repræsentant sacra: ut sunt imagines Christi Domini, & Sanctorum; vel adhibentur tanquam instrumenta in sacris administrandis: ut sunt calices; vel efficiunt sanctitatem, ut sunt Sacramenta. Azor. part. 1. lib. 9. cap. 27. Filliuc. tract. 24. num. 222. Bonacin. tom. 2. d. 3. quest. 6. punct. vnic. Nauarr. summ. cap. 27. num. 98. Reginald. lib. 19. num. 57.

210

Quatuor modis contingere potest Sacrilegium contra personam. Primò inferendo manus violentiam in Clericum, vel Religiosum aduersus priuilegium Canonis, cap. si quis suadente, 17. q. 4. ringeri sacri legum conseruati.

tas in Clericum, vel Religiosum aduersus priuilegium Canonis, cap. si quis suadente, 17. q. 4. ringeri sacri legum conseruati. quod ex motiua virtutis Religionis Ecclesiasticis, ac Deo sacratis personis est concessum. Malitia autem huius sacrilegij primario oritur ex Ecclesiæ, Religionis motiua, prohibitione: vnde sublata etiam excommunicatione, esset, remanente prohibitione, Sacrilegium. Secundo patrat, personas Ecclesiasticas subiiciendo secularis fori iudicio, aduersus priuilegium exemptionis illarum. Et hoc Sacrilegium diuersum est à percussione: vnde si Iudex tanquam priuata persona feriat Clericum, vel tanquam Iudex illum violententer detineat, non satisfaceret confessioni dicendo generatim, se manus violentas in Clericum iniecit: sed debet exprimere, se id gessisse iurisdictionem exercendo, quæ iniuria longè est diuersa, ideòque censura multiplicatur. Tertiò perpetratur Sacrilegium per impositionem tributi exigendo iniuste à Clericis temporaria bona; quia fit contra immunitatem Clericis concessam: fiet ergo peculiaris iniuria, & consequenter distincta Sacrilegij erit species. Quartò committitur luxuriose violando Corpus sacratum continentie perpetuæ voto. Quod intelligendum est tam de persona, quæ aduersus proprium votum fornicatur, quam de altera, quæ turpitudinis est complex. D. Thom. 2. 1. quest. 99. art. 1. Filliucius tract. 24. num. 217. Layman. lib. 4. tract. 10. cap. 7. num. 10. Lessius lib. 2. cap. 45. num. 12.

Ad secundam speciem sacrilegij atinet quidquid contra sanctitatem loci sacri geritur. Profectò locus sacer censetur ille, qui publica est ad sacrificium Missæ, vel alia Ecclesiæ Sacramenta, aut diuina Officia celebranda, autoritate dedicatus: tamen necdum consecratus, aut benedictus sit. Priuata verò Oratoria non consecrata, nec benedicta, aut eremitoria inter loca sacra numerari non debent, etiam si Episcopus dederit Missam in eis celebrandi facultatem: quapropter neque Ecclesiastica immunitate huiusmodi priuata Oratoria gaudent. Porro locus sacer latius patet, quam Ecclesia. Nam locus sacer censetur quicumque ad vsum pium, & religiosum publicè destinatus, ac veluti Deo dicatus est, ideòque profanis vsibus deputari amplius non potest. Vnde inter loca sacra annumerantur Monasteria & Xenodochia Episcopi autoritate erecta. Ecclesia verò appellatur locus, qui ab Episcopo consecratus, aut alia ratione, verbi gratia, Crucis erectione deputatus est ad publica Officia diuina, & Sacramentorum vsum. At iuxta priuilegiorum extensionem nomine Ecclesiæ in fauorabilibus veniunt etiam Monasteria, Xenodochia, & alia pia loca. Syl. parratur sacri legum conseruati. 111. De sacrilegio contra loca sacra.

Patrat Sacrilegium quoties id fit, quod iure prohibetur sacro in loco, seu in Ecclesia gerendum. Prohibita autem ad tria capita possunt reuocari. Primum est, gerere in ea actum, quo ipsa poluitur. Secundum, vti Ecclesia tanquam communis loco ad actum profanum exercendum. Tertium, loci sacri immunitatem violare. Suar. lib. 3. de sacril. p. 1. cap. 4. Filliuc. tract. 29. num. 235.

Ad primum caput reuocantur quinque actus prohibiti in Ecclesia, quibus poluitur. Primus est hominis occisio, quæ sit culpabilis. Secundus est humani

Secl. I. De Præcepto I. Recept. Sent. 29

humani sanguinis effusio, potest enim adesse effusio absque homicidio & hoc sine illa, vt si homo suffocetur. Tertius est, effusio humani seminis. Quartus excommunicati vicandi sepultura. Quintus sepultura non baptizati.

De homicidio.

Profecto quoad primum vt homicidium Ecclesiam violet, debet esse voluntarium, & iniuriolum, & intra ipsam Ecclesiam patratum, & consummatum. Hinc excluditur homicidium casuale, inuoluntarium, supra Ecclesiam testum, vel circa ipsius parietes factum. Violaretur autem Ecclesia per mortem rei in ea à Iudice executioni datam. Quia talis mors non solum est iniuriola Ecclesiae, sed etiam reo, qui ius habet, tali in loco non interfici. cap. Proposui, de consecr. cap. vni. de consecr. in 6. cap. Consuluisti, de consecr. cap. Ecclesiam de consecr. d. 1. Reginal. l. 9. n. 1. 7. Suar. 3. p. d. 8. sect. 4. de Euchar. Graf. l. 2. c. 48. n. 24. & 25. Coninch. q. 93. a. 1.

De sanguinis effusione.

Quod ad secundum, debet sanguinis effusio esse iniuriola: vnde si fiat ad sui defensionem cum inculpatæ tutelæ moderamine, vel ab amete, vel à furioso, vel à puero nondum vtrationis prædito, vel casu à regula aut lapide excidente, non polluitur Ecclesia. Quia effusio illa non est iniuriola. Præterea requiritur aliqua sanguinis abundantia, & non sufficiunt duo, vel tres guttæ. Polluitur etiam Ecclesia, si vnus exeratur in ipsa, & sanguis extra profuatur: è contra autem non polluitur, cum aliquis extra Ecclesiam vulnus accipit, & in illa postmodum sanguinem emittit. Nec violatur, quando in illa existens aliquis telo, vel seipso, seu armis missilibus vulnerat, percutit, aut confodit eum qui extra versatur: nec circumstantiam Sacrilegij tunc confiteri tenetur. Quia non consummatur peccatum percussione, aut occisione in loco Sacro. Diana citans Marchinum, Fagundes, Sa, & alios, p. 6. tr. 6. resol. 24. Nec Sacrilegium erit, si vnus occidas, aut vulneres in loco Sacro, quem nec formaliter, nec virtualiter intendebas occidere, vel vulnerare, intendendo tamen alium. Quia occiso respectu illius fuit inuoluntaria, & casualis. Vnde talis nec irregularitatem incurrit cap. si quis de homic. volunt. Suar. de censur. dist. 22. sect. 1. Fagundes. de præcept. 2. l. 4. cap. 4. numer. 15.

De effusione seminis.

Quoad tertium actum, scilicet seminis effusionem humani, polluitur Ecclesia si veneris actus in loco Sacro illicitè fiat, vel licitè vt in coniugatis, absque necessitate. D. Tho. 2. 2. q. 154. a. 10. Azor. 3. p. 3. cap. 27. q. 8. Lessi. l. 4. cap. 3. dub. 12. numer. 84. Per desiderium libidinosum, vel contactum turpem absque pollutione, non patratyr Sacrilegium, nisi quando desiderium tenderet ad gerendam copulam in loco Sacro: vel contactus turpis esset cum periculo pollutionis. Quando verò absolute desideratur femina in Templo, nec distinguitur, an copula desideretur habenda in Templo, vel extra, non est Sacrilegium. Quia desiderium illud iudicandum est secundum communem modum concupiscentiæ, qui quidem est, vt extra templum fiat: secus si habuit desiderium, seu intentionem gerendi in Ecclesia copulam. Quia hæc intentio est eiusdem rationis cum actu externo, qui habet specialem sacrilegij malitiam incon-

fessione exprimendam: cum actus ille si executioni daretur, Ecclesiam pollueret. Ratio autem cur per contactum turpem absque pollutione non committitur sacrilegium, est, quia Ecclesiae violatio non est de iure naturæ: si enim esset, quocumque peccato mortali violaretur: sed de iure positivo: Ergo solum violabitur in casibus à iure expressis: atqui in iure solum exprimitur sanguinis, ac seminis effusio. Nauar. sum. c. 16. n. 1. Sanch. l. 9. de matr. d. 15. n. 10. & 11. Nauar. 10. 1. sum. c. 206. Filliuc. tr. 10. n. 133. 2. d. 6. q. 15. pun. 1. Quoad quartum, quando sepelitur ex-

De sepultura excommunicati vicandi.

communicatus vitandus, illius ossa proicienda sunt à loco Sacro, modo ab ossibus fidelium possint distingui. Si post cadauera dissoluta ossa proicienda, quomodo, sepeliri sine Ecclesiae pollutione possunt? Bonac. de matr. d. 4. pun. ult. n. 2. Denique circa quintum seu non baptizati sepulturam moneo, Ecclesiam non pollui, quando in ea Cathecumenus ante susceptum Baptismum sepelitur. Quia decessisse cum flaminis lauacro præsumitur. Porro filius potest sepeliri cum matre quæ parturiens, haud orto filio, moritur. Quia tunc filius pars matris censetur: secus si sit natus, & non dilutus. Sylui. 3. p. q. 8. a. 3. q. 1. & alij. Polluta Ecclesia censetur etiam pollutum cœmeterium illi cõgruum. Quia cœmeterium cõsecratum privilegio eodè, quo Ecclesia, gaudet, accessoriū enim sequitur principale. At cœmeterio polluto, non censetur polluta Ecclesia. Quia minus nobile nobilior non trahit. Adnoto, adesse discrimen inter Ecclesiae pollutionem. Nam polluta Ecclesia, etiā omnia polluitur altaria, quæ in ea eriguntur: quemadmodum vice versa altare pollui non potest, quin etiam corpus Ecclesiae violatum censetur. At vero si Ecclesia excretur combustis, aut corruentibus parietibus, vt denno debeat consecrari: non idè etiam altera consecratione, vel reconciliatione aliqua indigent: sicuti vice versa altare per fractionem enormem excretatur, seu consecrationem amittit, sine ipsius Ecclesiae execratione. Syluest. V. Altare. q. 11. Polluta autem Ecclesia, non censetur altare portatile pollutum. Quia non videtur habere tantam cum Ecclesia connexionem, sicut altare fixum. Lezana 10. 3. vers. Altare numer. 21. & alij. Ecclesia polluta reconciliationi fieri debet vel per Episcopum, si Ecclesia erat consecrata: vel etiam per simplicem Sacerdotem, si tantum benedicta, Syluest. Nauar. & Tolet. apud Syluium 3. p. q. 83. a. 3. q. 1. Monuerim, tum Ecclesiam censi pollutam, vt indigeat reconciliatione, quando causæ memoratæ sunt publicæ vel per euentiam rei vel per confessionem aut probationem in iudicam. Quandiū autem sunt occultæ, nulla opus est reconciliatione. Plura 10. 3. tradidi.

Polluta Ecclesia censetur pollutum cœmeterium.

Differentia est inter Ecclesiam pollutionem, & execrationem.

Reconciliatio Ecclesie polluta.

Profecto ad secundum caput reducuntur tres actus forenses prohibiti fieri in Ecclesia ob eius reuerentiam geri. Primo Placitum, vbi de sanguinis effusione, & corporali poena agitur. Secundo Mercatus. Tertio Furtum siue sit rei Sacrae, siue non. Præfatis actibus possunt adiungi alij, v.g. Seditio cum qua cõiunctæ esse solent cõclamations, & impetus: Concilia secularia, & Parlamenta. Vana foeda, profana colloquia, indecetiæque cõiuncta. Omnes communicat. Ad caput hoc reuocatyr primo, Ecclesiam

214

Actus forenses prohibiti in Ecclesia.

C 3 infra